

PÖSTYÉN FÜRDŐ
CSÜZ. KÖSZVÉNY.
 ISCHIAS, IZZADMÁNYOK ELLEN.
 Az 1907. ében 12.000 beteg lett gyógyulást e csodás gyógyvizek forrásánál. 60 fok C. radiumtartalmu iszap-fürdők. Az utolsó ében 5 millió értékű befektetések létesültek. Szállodák, panziók, fürdők. Prosp. térül. nyújt a Fürdőigazgatóság.

Sporteszköz, háló- és kötélgyártó ipartelep.
Tennis- és tornaterék
 teljes berendezéssel.
 Támlaszék, függőgy, turistaszék, lóháló, tekejáték, kerti butor, ponyva, zsák és zsinór legelőbb beszerzési forrása:
Seffer Antal
 Budapest, Károly-utca, boltsz. 12.
 Központi városba épült.
 Képes árjegyzék kiadásra ingyen.

Feltűnést keltenek
TITANIA győztes
 gözmosságok
 az előbbihez képest 1/2 idő alatt
Egy gyermek mossa veled
 a ruhát hófehérre.
 Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
 :: Képviselek keresteknek ::
 Bizonyítványok, prospektusok ingyen. 1907
TITANIA-művek, Wels 179
 O.-Oester.

Szt.-Lukácsfürdő gyógyfürdő, Buda.
 Téli és nyári gyógyhely. Természetes forrómeleg kénes források. Iszapfürdők, iszapborogatások, masszázs, vizgyógyintézet, gőzfürdők, kő- és kádfürdők, gyógyvizusodák. Olcsó és gondos panzió. Csuz, köszvény, ideg-bőrbajok, lakás, ellátás felől kimerítő prospektust küld ingyen a
Szt.-Lukácsfürdő igazgatósága, Buda.

Ha őszül a haja
 ne használjon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
 mert ez nem hajfestő, de oly vagyis őszesítéssel szer, mely a haj eredeti szívét adja vissza. Üvegje 2 K.
ZOLTÁN BELA gyógyszerárban,
 Budapest, V/49, Szabadság-ter, Sétány-utca sarkán. 1945

HÖLGYEK KEDVENCZE
 Ez az elnevezése a Rogátsy-féle pipere-boraxnak, mely a legkiválóbb test- és arczapoló szer és amelynek nincs szüksége más reklámra, mint egyszeri próbahasználatra. A ki egyszer használja a Rogátsy-féle pipere-boraxot, hűségessé marad ahhoz egész életére. Kapható minden gyógyszertárban, drogueriában és fűszerkereskedésben.

Új zseb-messzelátó kompaszszal és tükörrel
 összecsapathatós, nagy messzelátással, egyrúttal nagyítófény, gyújtófény és szemlőkönyv gyanánt használható, kényelmesen zsebben hordható, darabonként csak K 1.20, 3 db K 4.—. Ha nem tartják pénzre vissza. — Székelydés előfizetés vagy utánvétellel. — Cs. és kir. udvari szállító.
Konrad János szállítóháza Brűx 1268. sz. (Csehország).
 Ingatlan és bérmentre küldöm kívánata mineműveinek. Tűzjegyzékemet 3000 képpel.

FÖLDES MARGIT CRÈME
 LEGJOBB ARCZSÉPTŐ SZER

Kleinert's
 THE BEST
 KLEINERT
 AMBASSADOR
Önkénytes ajándék
 azoknak a hölgyeknek, a kik a Kleinert-féle izzasztó-lapokat kipróbálni akarják. Kleinert-féle „Gem” (legfinomabb gummilappal). Kleinert-féle „Ambassador” (legjobb trikót-izzasztólap). Kleinert-féle „Featherweight és Beauty” (legfinomabb szövött könnyű gummidörzsölés).
 Ennél fogva teljesen ingyen ajánlunk 300 pár jólismert Kleinert-féle harisnyatartót (párónként 2 kor. értékben) annak a 300 hölgynek, a kik legkésőbb 1908 július 20-ig a fenti izzasztólapokról, melyek véleményünk szerint a legjobbak és legmegfelelőbbek, értesítésüket hozzánk beküldik. A választ Kleinert Company, Wien, I., Wollzeile Nr. 9. címre kérjük. A levelek beérkezési határideje 1908 július 20. Oly értesítések, melyek a mi izzasztólapjaink egymás fölötti előnyeit részletezik, elsőbbségben részesülnek azokkal szemben, melyek nem egyéb, mint puszta elismerőlevelek. Ezen izzasztólapok minden elsőrendű üzletben kaphatók. A 300 pár harisnyatartó ez év augusztus havában lesz szétküldve. A 300 nyertes hölgy neveit betekintés céljából készenlében fogjuk tartani.
I. B. Kleinert Rubber Co., New-York
 London, Páris, Hamburg, Wien, Milanó, Brűssel.

Széljáték - harmonika
 Ujdonság! Főlétes zene!

David Károly és Fia
 doboz-, papír- és szabad. fémkapocgyára
 Budapest, I., Mészáros-utca 58.
 Telefon sz.: 41-48. Sörgöngyözim: Cartonage.
 Gőzerőre berendezve.
 A magyar kir. dohányjüvedék szállítója.
 Napi gyártás 150,000 doboz.

Betegtoló-kocsik
 az utozán és szobában való használatra. Képes katalógus ingyen.
 Keleti J. Bpest, Koronaherczeg-u. 17.

SZOBRÁNCZ
 GYÓGYFÜRDŐ Ungmeryében.
 Glaubersós, hideg, kénes, 70s viz. Gyomor- és májbetegnek magyar Karlsbadja.
 Fürdőidény: május 15-től szeptember 15-ig. Előidény: május 15-től június 1-ig. Utóidény: szeptember 1-től szeptember 15-ig. 30 % árengedményvel a lakásoknál.
 Ez a magz nemében páratlan gyógyviz. mint ivógyógyászati segélyt nyújt gyomor- és bélbajoknál s alhasi panaszoknál, makacs székrekedésnél enyhen, oldólag hat, májbajoknál, epehomok és epakövekre oldólag hat. Vérnyomásoknál, szédülések, hűdés, gutta serohamoknál vérvonólag, felszívólag hat, csúszos és köszvényes lábtalmaknál e kör okozta érési termékekre, elrakódásokra az ízületekben, azok oldására és kiküszöbölésére hat. Kövérég, szívhalmozódás ellen, cukorbetegségnek, vesebajoknak egy a cukor-, mint a fehérjékivárást gyorsan és kedvezően befolyásolja.
 Mint fürdő hőforrása izzadmányokat, daganatokat, izületi és csontbántalmakat, csontszétledvezen osztja. Görvélykóros daganatok, fekélyek ellen, méh és méh közöti izzadmányok, hashártya izzadmányok felszívódását elősegíti, a legkülönbözőbb makacs idült bőrbetegségek ellen hámulatos gyorsan hat.
 Vasúti állomás: az Alföldről és Pest felől jövőknek Ungvár, a felviek és illetve Kassa felől jövőknek Nagy-Mihály, honnan kényelmes bérkekkel 1 és 1/2 óra alatt elérhető.
 A víz otthon is sikerrel használható. Árát egy nagy láda 40 üveggel 20 kor. kis láda 20 üveggel 11 kor. A víz a vasúton szállítást kedvezményben részesül.
 Megrendelések és tudakozások: „Szobráncz gyógyfürdő igazgatóságának Szobráncz gyógyfürdő” címzendők. Posta- és távirat-állomás helyben. A fürdő igazgató-orsza: Dr. Russay Gábor Lajos.
 A fürdő igazgatósága.

Rozsnyay Mátyas chininezukorkája izületi chininből.
 Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fűmei vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva.
Láz ellen!
 Nem keserű!
 Legjobb szer láz, vándorlás, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.
 Valódi, 11468 ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátyas névalírása olvasható. 11206
Rozsnyay Mátyas
 gyógyszerész-tára
 Arad, Szabadság-ter.

Mig eddig a régi bérbetegségek, a legkülönbözőbb súlyos ideg- és bérbetegségek (neurasthenia, vitustancz), a sápkór, a női arczot elégtelenítő pattanások s a női nemű szervek folyásokkal kombinált hurutos megbetegedéseinek kezelésénél csekély értékű idegen vizekre voltunk utalva, 1923
a PARÁDI ARSEN vízben vastartalommal olyan kincsünk van, mely minden eddigi arsensavas vizeztől (Roncegno Levico) hatásosabb, könnyebben emészthető s manapság már, minthogy legelőbb orvosi tekintélyünkkel karolják s a fogyasztók egész serege dicséreti hatását, hazánkban csaknem kizárólagos keresletnek örvend.
 Egy postaláda (7 palack) parádi arsen vastartalmu gyógyvizet Magyarország összes postallomásaira 6 korona 50 fillérettel bérmentesen szállít a cs. és kir. udv. szállítóháza.
Főraktár: ÉDESKUTY L. t. BUDAPESTEN.
 K ató minden gyógyszertárban és megbízható fűszerkereskedésben.

VASÁRNAPI UJSÁG
 23. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)
 Szerkesztő: HOITSY PÁL.
 Főmunkatárs: MIKSZÁTH KÁLMÁN.
 Budapest, JUNIUS 7.
 Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.
 Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona, Félévre 8 korona, Negyedévre 4 korona. A „Világkronika”-val negyedévenként 80 fillérrel több.
 Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

BRANYISZKÓ BEVÉTELE.
 Irta Mikszáth Kálmán.

A mi a JÓLELKŰ muzulmánok Mekka, az lett a magyarnak az 1849-iki újévre Debrecezen. Oda helyezkedett el a kormány, az országgyűlés és a bankó-prés. Debrecezen főváros lett, a Hortobágy meg Városliget.
 Hát nem volt ez kis dolog. Egyszerre megváltozott a hadi taktika is. Debrecezen védelme lett a legkivánatosabb feladat. Hiszen ott van minden. A bankó-prés is. A szent korona is. A tekintetes képviselő urak is ott vannak és jóízűen veszekedeznek ékesen kifórmált órációkkal, míg a jó honvédek hóbán-fagyban véreznék a csatatereken.
 Gőrgői ez időben a felvidéken foglalt állást. Január végén Lőcsén tartotta hadseregét, Kassán gróf Schlick fektet és farkaszemet nézett vele: „Egyikünk itt hagyja a fogát.”
 A helyzet igen érdekes volt katonai tekintetben. Schlick Kassán van, Gőrgői Lőcsén, Klapka Tokajban. Ha Gőrgőit megveri Schlick, akkor könnyedén elbánhat Klapkával s nyitva van az út Debrecezenig, akár el is foghatja az országgyűlést. Ha ellenben Gőrgőinek sikerül Schlicket a Klapka Tokajnál „esjett” táborra felé szorítani, akkor két tűz közé fogva, pozdorjává töretnék. Schlick tehát közbül esett két magyar seregnek s pozíciója roppant veszedelmes volt. Úgyde az volt a Gőrgőei is, mert annak a hátába viszont Gőtz és Jablonowski osztrák tábornokok közeledtek, némifogva Gőrgői ép úgy szorulhat két, sőt három tűz közé, mint Schlick. Párbaj volt ez életre-halálra, egyenlő sánszokkal.
 A magyar vezér töprengett is rajta, hogy szabad-e ilyen helyen elfogadnia az ütközetet, mérlegelte az esélyeket és úgy kellett látnia, hogy az osztrák mégis előnyben van, mert az tudja a Gőtz és Jablonowski mozdulatait, kiszámíthatja, mikor ér ide egyik vagy másik, míg ellenben Gőrgőinek nem volt biztos tudósítása a „partnere”, Klapka hollétééről, csak sejtette, hogy Tokajnál lehet, s ismervén a Klapka jó szimatját, föltételezte, hogy kitalálja, mit kell tennie.
 Csakhogy mit ért Gőrgőinek a dolgok logikával való mérgetése? Oly pokolian volt felállítva a dilemma, hogy a szabad elhatározás ugyancsak szűk területre lapult össze.
 Kitérni a megmérkőzés elől, ez látszott

A BRANYISZKÓNÁL ELESETT 48-AS HONVÉDEK SIREMLEKE SZEPESVÁRALJÁN. — Jely Gyula fényképe.

volna ez esetben a legbőleesebbnek, csak hogy akkor Debreczen nincs többé biztonságban. Annak pedig nem szabad előállnia. Mészáros Lázár francia nyelvű parancsa ott hevert a vezér asztalán, a melyben meghagyja, hogy menjen Kassára és ütközzék meg Schlickkel, azaz egyesüljön Klapkával.

Az óvatosság azt is sugta volna, hogy várja be löcei hadiszállását, míg Klapkák hollétéről biztos tudomást szerez, — úgy ám, de nap nap után múlik s azalatt Götz és Jablonowski is közelednek. Még szerencse, hogy a rettenetes hidegben és hófúvásokban, melyekhez hasonlókat csak Napoleon élvezett át Moszkvából való visszatérében, a két osztrák úr se szegegeti gyorsan a lábát, — kivált ha nem hátramenetéről van szó.

Ily viszonyok közt, alea jacta, február legelső napjaiban elhatározta Görgei, hogy megkezdje a Kassára való nyomulást.

De még most is előállt egy nagy kérdés. Kassára két út vezetett. Egyik a Hernád völgyén Béla felé, másik a Branyiszko-hegyen át Eperjesnek. Ugyanez a két útja volt Schlicknek is, ki viszont a Jablonowskival, Götzel való egyesülését epkedett, — elvégezvén utközből az elvégezni valót.

Görgei a branyiszkoí utat választotta.

A nagy hadvezéreknek és fejedelmeknek egyben-másban rendszerint van valami eredeti észjárásuk, mint a hogy nem lehet nagy író, a ki nem eredeti módon fogja fel a dolgokat. Mátyás király, Galeotti szerint, roppant megbecsülte az olyan kislejű embereit, a kiknek az arczuk kifejezéstelen volt, ha különben eszeseknek tudta őket. A butaságot kifejező arczokat pedig valóságos kincsnek tartotta. S ellenkezőleg a többi fejedelmekkel, kik a legmutatóbb fizionomiákra bízzák képük viselését a küludvaroknál, Mátyás a diplomáciában az együgyű külső embereit használta, őket külvén él követeknek, abban a hitben lévén, hogy az ilyenek előtt gyanítlanabbul nyílnak meg az udvari élmék titkos fiókjai, — a miben nem is csalódtak.

Még ennél is erősebb pszichológiai alapra volt építve Görgei Arthurnak egy jellemző szokása, hogy ha merész hadi ténny akart keresztül vitetni, azt rendszeren nem a friss babérral övezett tisztjeire vagy alvezéreire bízta, hanem a megvertekre, olyanokra, a kik előzőleg valami kudarcot vallottak, gondolván, hogy ezekben legélénkebben lobog a vágy valami nagy dologgal kiközösülni a szenvedett csorbát, — a miben Görgei se csalódtak.

Ezzel Guyonra esett választása, a ki csak nemrég vereséget szenvedett Iglónál és Szélnán, s tisztjei lázasan türelmetlenkedtek, hogy egy kis «virtus» mutathassanak. Mindezeket a katonai előzményeket azért kellett előre bocsiatani, mert a laikus fejekben egyként kis dolognak tűnhetnek fel a fényes haditény, melynek emlékét most emlék felállításával ünnepli Szepesváralja. Mondhatnák magukban: «Hát olyan nagy eset egy hegyet bevenni?» Tudni kell tehát, hogy ez az út most egy nagyjelentőségű stratégiai művelet kulcsa volt.

Megkapván a parancsot Guyon ezredes, hogy mintegy kétezrenyi fővel a Branyiszko-hegyen át biztosítsa a fősergeknek az átélést, február 5-ikén reggel Szepesváraljáról megindult Korotonokra. Korotnok közvetlenül a Branyiszko tövében fekszik. Derék vitézek voltak vele. Pethő Vilmos őrnagy, egyike a legbátrabb katonáknak, az öletes Üchtritz huszárőrnagy, a daliás Kompóty őrnagy, a ki a nőgrádi önkéntes zászlóalj vezette. Az alsóbb tisztek is mind

lelkes úriemberek. A legénység azonban, többé-kevésbé unjonczokból állt, olyanokból, a kiket Görgei leginkább nélkülözhetett.

Még nem is szürkült a hajnal, már ott állt Guyon elszánt csapata a korotnoki koresma előtt, nézegetve az előttük meredező óriás cukorsüveget, melynek kilenczrétű serpentinútján a Schlick-féle hadesapatnak nyüzsgése, mozgolódása a néma hajnali csendben, mint valami pokoli moraj hangzott. Erdős Imre, a Selmezen felszedett híres piarista pap gyűjtő beszédekkel és imákkal acélozta a katonákat, kezében hordván buzogány gyanánt, mint egykor Kapisztrán, a keresztet, míg a praktikus Pethő Vilmos világi esközökkel dolgozott, pálinkát osztogatván a legénység közt, egyre mondogatván:

— Gyerekség az egész, becsületesem mondom, gyerekség. Csak azt csináljátok, gyerekek, hogy nagyon alacsonyan célozzatok!

Azalatt Guyon bent a koresmában majdnem úgy tett, mint Zrinyi Miklós — de megfordítva. Tudniillik nem száz aranyat tett a zsebébe, hogy elejtői ne hiába forgassák ki a ruháit, hanem elrendelte Tipula Gyula, főhadnagyt dandáregédnek (a «Vasárnapi Ujság» tavaly elhalt hosszú évtizedek óta szorgalmas belső munkatársának), hogy mindjárt írja meg a jelentést Görgeinek Branyiszko sikerült bevételéről és csak az órákig hagyjon helyet.

— De hiszen még nem vettük be a hegyet, — szólta Tipula mintegy megütközve.

— Az ördög vigyen el engem, — pattant fel Guyon angolul, — ha keresztül nem megyek rajta.

Tipula hát megírta a jelentést s Guyon ezt tette zsebébe a történelmi száz arany helyett, — a minek a híre jó hatást tett a csapatnál.

Ide kellene varázsolni a hegyet, a milyen akkor volt, hogy megértessük a csata lefolyását. A kilencz serpentin-útnak minden szakaszát külön kellett elfoglalni. Minden szegletnél megújult a harc. Kétszer-háromszor is visszaverték a mieinket, míg egy-egy szögletet Guyon rozsz magyarsággal a betanult mondatot. Egy hatfontos ágyúteget a korotnoki dombon állítottak fel. A saját gyalogságunk feje fölött lövöldöztek fel, nem ért semmit, mert magas emelkedéssel kellett löni. Az ellenség fittyet hányt ennek. Ellenben ő is megszóllaltatták roppentyűiket, melyek sokat ártottak.

Ez aztán kemény felelet volt, mert e tökéletes roppentyűk valóságos specialitásai voltak a császári haderőnek.

Szerencsére Guyonnál is voltak ilyen elhódított roppentyűk, melyek az iglói csatában még Kiewettert ismerték gazdájuknak.

— Feleljünk hát nekik mi is osztráknak. — Mire működésbe hozták az ő volt roppentyűik, nagy pusztítást, s mi több, zavart csináltak, melyből lassankint a fejvesztettség fogja magát kinőni.

Schlicknek az volt az előnye, hogy ő állt felül. A hegy az övé volt, de ő nem ismerte a hegyet, a mi embereink közül azonban sokan ismerték különböző gyalogútjait, feljáróit, — ez volt a mi előnyünk. Már az ütközet előtt két század utaszt küldött Guyon, a kik, a mennyire a nagy havaktól lehet, balirányban hatoljanak fel valahogy a magaslatokra s hátulról fenyegetessék Schlicket. Az ütközet alatt déltájban pedig Üchtritznek támadt az az ötlete, hogy a huszártróbitáit (a kiknek itt alig akadhat valami dolguk) leszállítsa a lóról s a gyalogutakon felküldje a hegyre, hogy a kigyóutak szögletei tájékán húzódjának meg a

csalitokban és erdőcsücskökben. Képzhetni, milyen kellemetlen és riasztó lehetett az osztrák legénységnek az ádáz küzdelem közepett a huszártróbiták minden oldalról való felharsanása, mely úgy hangzott, mint a halál tróbitája.

Innen kezdődik az osztrákok lankadása. Egy-más után veszik be a magyarok a sziklába vajt műtűket és szögleteit, úgyszólván tizen-nyolcz kis csatát kell megvívni. Mindenik egy külön csoda lehetne a történelemben. A második serpentinán esett el Királyi őrmester, a legnépszerűbb katonája a 33-ik zászlóaljnak. — Szép temetést kapsz, édes öregem, — biztatta Pethő, ki mint oroszlan harcolt elől s elborult arczal látta összeesni kedves emberét. — Sokakat küldök utánad a németekből.

A hetedik kiszögellésnél Kiewetter őrnagy esett el az osztrák részről, — legenda támadt később róla, hogy nem golyó ölte meg, hanem a düh, mikor a saját roppentyűinek a hangját felismerte, szívvelhűdéssel halt szörnyet.

Minél följebb-följebb jutottak a győzelmes magyarok, mindig nehezebben lettek megvívhatók az útszakaszok, mert mindig sűrűbbre szorult össze a hátráló osztrákok. Az utolsó vonalon már ember-ember mellett állott, egy almát nem lehetett volna elhajtani, ez már egy vivhatlan, emberi élő húsból összepréselt fal volt.

A nap már lehanyatlott, utolsó bágadt, veres fényt vetve a vérfoltos, vakító hőmezőkre. A dobok peregetek, az osztrákok minden erejüket összeszedték s öldöklő kereszt-tűzzel már-már meghátrálásra kényszerítették a magyarságot, mikor egyszerre megharsant az ellenség háta mögött a reggel balról küldött csapat diadalmas vadászindulója, oldalt pedig az Üchtritz tróbitáló huszárjainak ügyes színjátéka újult meg.

Mindez csodálatos hatással volt. Babonaszertű, kiszertényes valami. Mintha a hegy gyomrából kelnének ki magyar hadak. Ez hatott. A Schlick csapatai elvesztették szívüket. A rémület erőt vett rajtuk s az óriási embertömeg mint egy hátracsuszamló spanyolfal, egyre tovább-tovább engedett a kilencez serpentinán is, míg végre a Pethő dandárának a zászlótartója feljuthatott a legfelsőbb csúcsra s kitűzte oda a trikolórt, melyet a vérrel tarkázott hőmező felett vígan lengtetett a szél az esti szürkületben, az utolsó lövések villámlásaitól megszakított téli tájképben.

Guyon megnézte az óráját. Épen öt óra múlt, este.

A Pethő-dandár és a Nádor-huszárok nagy hejhujával kergették meg a már félig rendetlenül visszavonuló összekészült császári hadat egész Sirokáig. Guyon pedig kivette zsebéből a Tipula összehajtogatott koraszűlőt jelentését s kitöltvén benne az eszetek számát (mindkét részről több százat), valamint a győzelem óráját, az esti órákban egy futásra bízta, hogy nyargaljon vele cito citissime, Lőcsére.

Talán épen abban a pillanatban, mikor a futár indult, kezdődött Lőcsén a bál, melyet a nyalka honvédtisztek adtak a szép lenhajú löcei kisasszonyoknak. Görgei szívesen adott engedélyt az efféle mulatságokra, mert ezek nemcsak a tiszteknek okoztak élvezetet hanem érdemelték a szegény fiúk, hanem a honvédségnek a lakossághoz való hozzátartozandóságot domborították ki. Görgei maga azonban nem ígérte meg a bálon való megjelenését. Szóvalan volt ezen az egész napon, talán ide-

ges, ha ugyan voltak idegei a lángeszű magyar vezérnek. Éreznie kellett, hogy az események, melyek a távolban történnek, nagy kihatással lehetnek. Nyilván ott szeretett volna lenni, a hol Guyon van, de kiszámításból maradt itthon. A pszichológia volt a legsúlyosabb fegyver az ő arzenáljában. Tudta ő, hogy Guyonék ezúttal jobban végzik a munkát — nélküle. Guyonéknak a dicsőség kell. Még pedig egy meg nem osztott, egy egész dicsőség. De arathat-e egész dicsőséget valaki, ha Görgei is jelen van? Azért kellett ennek a dolognak Görgei nélkül történnie. Az ösztökelte, tüzelte az iglói veszett csata tisztjeit, — hogy győzni fognak, ha a pokol kapuit kell is betörni, — mert most Görgei nélkül győzhetnek. Ebben volt most a mámorító édesség.

Vigan jártak a csárdást a vendéglő nagy termében a laktopános úri fiúk. Szép asszonyok, szép leányok kipirulva hajlottak a deli vitézek vállaira. Tűz lobogott a szemekben, pajkosság, eleveség mosolya ült az ajkakon, míg az ablakokon szemlátomást nöttek a szebbnél szebb jégvirágok: «Kutya hideg éjszaka lehet odakünn.» A gyertyák körömgig égtek már, — ujjakkal kellett felváltani, úgy éjjel táján lehetett, a mikor egyszerre kedves meglepetés moraja szaladt végig a mulatókon. A bóbiskoló gardedameok élénken felütik fejeiket, az ácsorgó czivisek és öreg urak egy pont felé tódultak.

A szárnyas ajtón zuzmarásan Görgei lépett be.

— Ah! És meg se ígérte. Milyen kellemes meglepetés!

Egykedvű volt az arca, semmi mást nem fejezett ki, csak egy kis kíváncsiságot, hogy miképen viselik magukat a fiúk a bálnak. Mintha csak courtoisieből jelent volna meg az alárendeltjei iránt.

Nyugodtan tett egy-két megjegyzést, megszólított néhány embert, mint az olyan nagy úr, a ki unalmában mindenféle tücsök-bogarat összekérdez és azt cserének nevezi: minden feltűnés nélkül elhaladt a zenekar emelvényeig. Azok épen a cotillionra stimmetek. Lejebb a tisztek fűrgén foglalkoztak erre a jelentős éjjeli táncra, a zsbongás, zaj, élénk nyüzsgés, mozgás, nevetés harmonikusan olvadt össze a mindenféle rezeda és rózsasilla-tokkal, a mikor a Görgei szája halkán megmozdult (de biz azt senki észre se vette) mire a zenekar cotillion helyett hirtelen rázendítette a «nyergelőt.»

Halotti csönd támadt e meglepetésre. Kivülről a gyülekezésre szólító dob riadása hangzott.

A tánczosok meghajlottak tánczosnők előtt, hirtelen kardot kötöttek s egy pár percz múlva ott álltak a gyülekező hadak közt, az utcán. Huszárok lova nyugtalanul toporzékolt a csikorgó havon, nehéz ágyú-szekerek dübörögve sorakoztak egymás végibe.

A tisztek harsányan vezényeltek:

— Előre Branyiszko felé!

Egy félórával előbb kapta a Guyon győzelmét jelentését Görgei, a szegény löcei leányok nagy szomorúságára... Hiszen nem esett volna ki a világ feneké, ha csak reggel hozta volna is be az a bolond futár!

De hát ilyen kegyetlen dolog a háború.

EGY KIS MÁMOR.

Jól esik egy-két pohár bor,
Néha-néha egy kis mámor
Szívnek, éssznek meg nem árt:
Éledek, ha eltörődtem

S oszlik a kőd, mely előttem
Elborítja a határt.

Az emberek szinte jobbak,
Nyugalomban boldogabbak,
Könnyű rajtok a teher;
Szolgaságuk láncza, örvé,
Lábuk alatt összetörve,
Darabokban ott hever.

Győtrött hazám szenvedését,
Átok fogta sors-versejét,
Tűnő fátyolnak veszem:
Nyájás ég derülve rája,
Jövőjét is fénybe látja
Ábrándban égő szemem.

Hosszú életem súlya, gondja,
Vállamat hiába nyomja,
Üdvét visszaálmodom;
Csak rózsáit látom ismét,
Nem számlálom tövissé,
Szinte-szinte ifjodom.

S a mint szívem, éssen átforr
Emez édes, játszi mámor
Csodátévő balzsama:
Nem gondolok változásra,
Úgy érzem, mintha varázsa
Mindörökké tartana.

Lévay József.

MÁSVILÁG.

Hiszek én a másvilágban,
Az örökkévalóságban,
S nem félem a holnapot,
De boldogság itten élni,
És szeretni és remélni,
S szeretetben végig élni
Még sok édes, szép napot!

Nem tudom, e lét határán,
És odaát, hogy mi vár rám,
Sok-peccétű zár alatt...
De egyben, — jaj, nincs kétségem:
Hogy e földi idővségem,
Gyermekeim, feleségem
Ölelése itt marad!

S nem tudom bár túlvilági
Boldogságom kitalálni,
A mi vár ott engemet...
De azt így is, úgy is érzem:
Hogy nekem nem kell az ég sem,
A mennyie idővségem sem,
Ha ott nincsen szeretet!

Szabolcska Mihály.

HOLDSUGÁR-SZONÁTA.

Álmodó hold...
Éjbe lengő néma lámpa,
Alvajárók, bú bolondok,
Tolvajok barátja
Vaksi fényed
Újra éled,
Mint gyerekkoromban,
Hogy a hantom
— Sfri fantom —
Százszor elbolyongtam.
Napsütésbe, déli tűzben
Ábránd-lepkét sosem üttem,
Te voltál barátom,
Álmodóknak éji napja,
Gyöngy-naszád, bú karesu sajka,
Czellatlan, vak álom.

Most vezess te...

És hogy útam meg ne lássák,
Vesd reám győtrő szerelmem
Fekete palástját.
Lengj előttem
Főnn a ködben,
Hisz te elvezethetsz,

Szent delejtű,
Feeske-lelkű
Ifjú kedvesemhez,
Ő a holdsugár-kissasszony,
Úgy-e hívogat panaszlón
Ablakának árnyán?
Félig csendesen merengő
Éjszemű, szelíd istennő,
Félig vad csigánylánny...

Kosztolányi Dezső.

A HAVLASZA-ESET.

Irta Bársony István.

Néhány esztendővel ezelőtt a Magas-Tátra aljában levő vychodnai kincstári főerdészesség területén rendkívüli eset történt, a mivel úgy a hazai, mint a külföldi lapok mint ritka szenzációval foglalkoztak.

A «Havlasza-ese» volt ez, a mit az egymáskor ellentmondó híresztelésekből szinte lehetetlen volt akkoriban úgy megállapítani, hogy kétség ne férjen hozzá.

A kik igazán tudták, hogyan történt, azok sokkaltá távolabb álltak a nyilvánosságtól, semhogy egyébbel is törődtek volna, mint hogy nekik magoknak ne legyen valami kellemetlenségük. — Most, körülbelül négy esztendő múltán, már az ő szemökben is csak érdekes emlékezés ez a különös történet, a miről azok sem vonakodnak beszélgetni, a kiket érintett.

Tőlük hallottam én is, mostanában, egy társai nyirfajadvadászatom alkalmával.

Augusztusnak egyik, még a Kárpátokban is meleg napján, heves telefontöngetéssel hívták a vychodnai főerdészt, a podbanszkoí erdő-örtányáról.

Vychodna félreeső tót község, Liptó vármegyében, a Magas-Tátra alatt. Szép tiszta időben szinte úgy tetszik, mintha a vén Kriván ott nyugtatótatná havas tagjait a tőszomszédságában.

A magyar határon belől nincs több falu azon a tájékon. Vychodnán túl, a lengyel határig, már csak egy-egy az isten háta mögé rejtett erdő-erő-lakás árulja el, hogy ott is megfordul az ember.

A községnek zabot, krumplit termő sovány földjein túl a havasalji rétségek és legelők következnek. Azokon egy-egy birka vagy kecskenyáj legel, késő-tavasztól kezdve, a mikor minálunk már az alfalfa is régen elvirágzott. Minő rétek ezek!... Néhol egymást éri rajtok a boróka-bokor, meg a vele váltakozó mogyoró-cserje; virágot május közepén még alig látni az aszott gyeplőt. Helyenkint az ilyen rét erdőirtáshoz hasonlít inkább, olyan sűrűn lepi el a bokrokat. Egymástól jókora távolságra vén fenyők állanak őrt s éjjeli szállást kínálnak a hazátlanul kóborló ragadozó szárnyasoknak; az alkonyati felbök piros árnyéka alól lehanyatló sasnak.

Kaszálni itt csak a kárpáti nyár vége felé lehet. Akkor a nagy magyar Alföldön már javában csépelnek. A hibbei rétek tót kaszása aranykalászszal rengő búzatáblát a maga hazájában sohasem lát. A mi még feljebb következik, az csupa morénás bérce, kibordájú havas. Időtlen idők vénségese szemlélői, a kik fehér fejükkel odáig emelkednek, a hova még a felbök közül is csak a könnyebb szárnyú bir felszállani.

A vychodnai főerdész a fülehez emelte a telefonkagylót. Haló! — ki az?

Alázatos, de egyszersmind izgatott hang felelt:

— Itt Kobzány! Nagy baj van, főerdész úr! Az egyik erdőirtó hívták Kobzánynak. Ez az ember a tizennyolcezer holdra terjedő vychodnai főerdészességben jóformán minden fenyőfát ismert.

A mikor a főerdész átvette a jelentést, maga is ijedten mordult fel: «ohó; ez csakugyan nem tréfa.» És sietett, hogy a maga hatáskörében sürgősen intézkedjék.

Turista-szerencsétlenségéről volt szó: de olyanról, a mely páriát ritkítja a turisztika évkönyveiben.

SZEPESVÁRALJA FŐTERE.

Meg kell jegyezni, hogy a magyar Kárpátokban a turista-sport igazi «vitézei» jobbra az idegenekből kerülnek ki. Magyar turista aránylag kevés van; a ki van is, okosabb, semhogy egymagában bolyongjon olyan helyeken, a hol vezető nélkül jární nyaktörő vállalkozás. A magyar még a Tátrában is úr és nem sajnálja a vezetőktől a jól megérdemelt díjat, a mivel aztán kellő segítséget biztosít magának.

A kik e részben virtuskodóbbak, azok jobbra az «idegenek», a kik közt itt-ott olyan is akad, a ki a vezető járandóságát szereti megtakarítani.

Mindennapos dolog, hogy a Tátrában egy-maga kóborog egy-egy nixungrisch-turista, a kit azután vagy őriz az ő istene, vagy nem; de hogy mi történhetik vele, ha nem elég jól őrizi, azt a Havlasza-est eléggé illusztrálja.

Ideje, hogy megmondjam, ki volt a «Havlasza-est» hőse.

Cseh író volt s azok közé tartozott, a ki a természet csoda-szépségeit teljes háborítatlanságban szeretik élvezni.

Ennél nagyobb gyönyörűség kevés is van a földön. A mikor társaságban vagyunk, ha csak egy vezetővel, vagy akár a legjobb barátunkkal: egészen a magunké nem vagyunk, nem lehetünk. Ha ezer lépéssel hátrább ha-

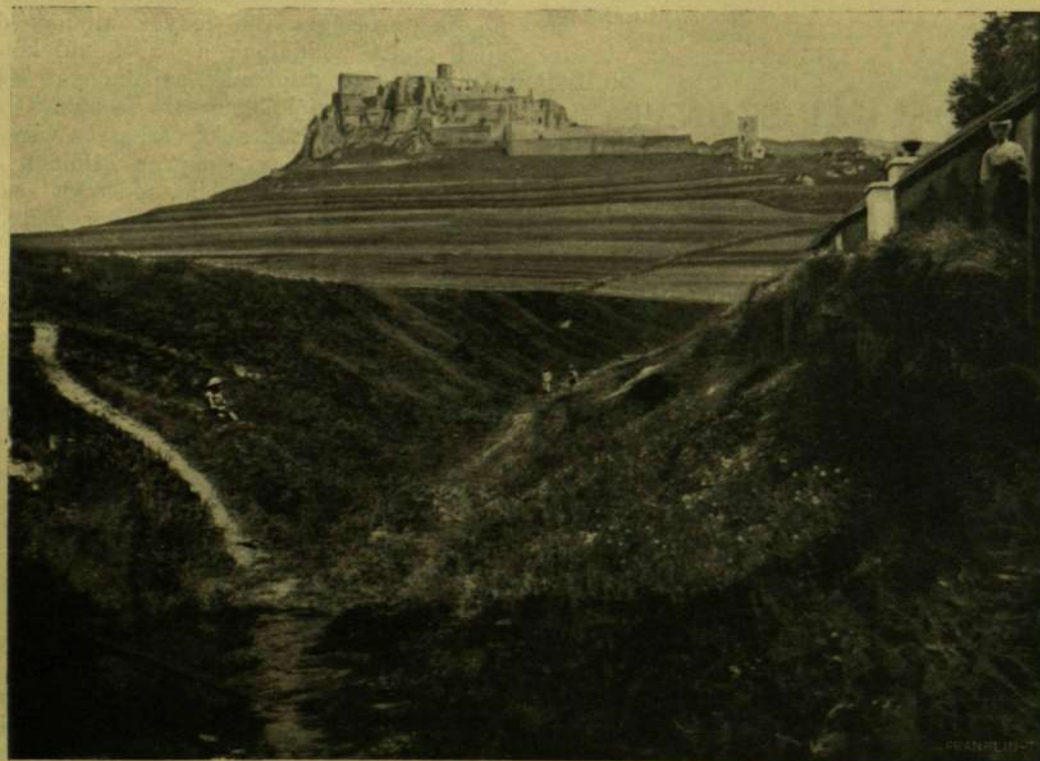
GÜNTHER ANTAL IGASZÁGÜGYMINISZTER ÉS A KÉPVISELŐK A TEMETŐBEN.

dik össze s rúgja oly erős, hogy közönséges emberő le sem szoríthatja. Az összecsapódott tört csak úgy, pusztá kézzel, még a legizmosabb férfi sem feszítheti széjjel. Gép-segítség kell ahhoz. Erre szolgál a «rugósorító», a melylyel az egymásba kapcsolódó vasbordákat fel lehet szabadítani a szorító erő alól, hogy aztán szétnyílhassanak és megrögzíthetők legyenek. A rugósorító mindig oda van erősítve a vasléc-bordákhoz, hogy a tört a vele foglalatokoskodó erdőör szükség esetén egymaga kinyithassa, eligazíthassa.

A nevezetes «vas» egy szakadékba vezető cserkés úton volt, olyan helyen, a mely teljességgel nem esett turista-vonalba. Nem fordult meg ott más emberlány, csak a soros vadőr, vagy erdőör, az is csak minden harmad-negyed napon, a mikor meg kellett győződnie róla, hogy nincs-e «valami» abban a rettentő fogságban.

Havlasza tudott erről az eldugott medvétőről, s a képzeletét még jobban izgatta az a hír, hogy nyolcz napon belül egy hatalmas hiúz, meg egy kőszáli sas került a hegyes tőrkek közé.

Milyen hely az, a hol az annyira óvatos hiúz is otthonosan sompolyog a sziklás szakadékok között!... A saskirály pedig nem tartja szükségesnek, hogy nagy körültekintés-

A SZEPESI VÁR ROMJAI A SZEPESVÁRALJAI TEMETŐ ÁRKAÓL NÉZVE.

A BRANYISZKÓNÁL ELESETT HONVÉDEK SIREK LELEPLEZÉSE SZEPESVÁRALJÁN. — Jolly Gyula fényképe.

sel vizsgálgassa előbb: hova csap le. Ilyen bizalommal ez a két nagy rabló csak az igazi vadon iránt lehet.

Havlasza ezt vágyott megismerni. Elhatározta, hogy senkinek sem szól, hanem titokban, merészen, ellátogat a katlini völgybe s ott megkeresi, megnézi a halált-rejtő «vasat».

Jól tudta, hogy az efféle veszedelmes szerző elhelyezésekor minden megfelelő óvintézkedést meg kell tenni és meg is szoktak tenni. Hisz a véletlennek vannak néha borzalmas tréfái, s még a legvalószínűtlenebb eshetőségre is gondolni kell azok érdekében, a kiket végzetes baj érhet.

Az elrejtett, és száraz haraszttal ügyesen befedett törhöz vezető ösvénynek, esetleg ösvényeknek, — mindenik betorkolását jelző táblával szerelik fel, a melyen ott van a figyelmeztető, és minden arramenőnek okvetlenül feltűnő felírás: *ne tovább*, mert veszély fenyeget. Sőt még ez sem elég. A tör titkos helyét, közvetlen közelségben, egy pár lépésnyire a törtől, körben futó egy szál drót kerítés árulja el az észszel gondolkodó lénynek, a ki igazán csak a maga vakmerőségének, vagy bárgyúságának tulajdoníthatja, ha mindez a figyelmeztetés sem menti meg a szerencsétlenségétől.

A MENET A TEMETŐBE VONUL. (Elöl a branyiszkói ötközet zászlaját és Erdősy piarista szerzetes fosuljét viszik.)

PÁRVY PÜSPÖK BEVONULÁSA AZ ÜNNEPI MISÉRE.

Igy volt körülbiztosítva a kotlini «vas» is, a mely olyan babonás szerencsével «dolgozott» akkoriban.

«Hajh, ha azóta csakugyan benne van a medve» — gondolta Havlasza, s elindult, hogy minél előbb maga győződjék meg, mi történt a Koprova-patak rideg világában.

Délután volt, s úgy négy óra tájban eljutott a néma völgy magányába.

A szirtfalak szürke lapjain huzódó repedések közt egy pár piros tarkázatu lepkepadár kúszott; félig repültek akkor is, eleven szárnyokat folyvást libegtették.

Más élet sehol sem volt. Se egy czinke, se egy rigó sehol. Még egy zügó bogarat se lehetett hallani.

Havlasza esetlett-botlott a köveken; szívósan keresett valamit. Végre megtalálta. Ott kacsaringózott előtte a bokrok közt a mozdatlan kígyó: a cserkés-út.

Mindaddig azon haladt, a mig el nem állta útját a jelzőtábla. «Vigyázz! medvétör van előttem!»

Havlasza megállott. Jól szemügyre vett maga körül mindent. Turista-botjával megpiszkálta az avart. Sziklatalaj volt ott mindenütt. A tör beljebb lehet.

Hát ő is beljebb ment.

GOLCSÓ RÖZSÉG KÜLDÖTTSEGE.

Most már egészen egymaga volt.

A pirostarka hajnal madarak is elmaradtak; eltűntek előle.

Lépésről-lépésre tapogatta ki maga előtt az ösvény talaját. Végre megrezdült valami a botja érintésével s olyan hangot adott, mintha laza hárfahúr pendült volna meg.

A drótkerítés boszorkány-gyűrűje volt ott. Egy szál drót, közvetlenül a «vas» körül, a mely belől láthatatlanul ólálkodott.

Minden centiméternyi területet végig vizsgálta Havlasza ezen a pokoltornácán. Nem volt ott más, mint haraszt; száraz haraszt, meg egy pár fenyőgaly, a mit alkalmasint a szél tört le s úgy sodort erre vaktában.

Egy kicsit arrább mintha olyasmit látott volna egy zöld ág alatt, a mi csalétek lehetett. Holubár kíváncsi atyafia óvatosan lépte át a drótot s még egy pár lépést tett a «csalétek» felé. — A második lépésre felordított.

Talpa alatt tátott sárkánytorok éledt meg. Vad és kegyetlen ütést érzett a lábcsáráján, éles vasfogak harapták át a lábizmait.

A medvétör megfogta.

Irtózatosan rabbá tette: mindenünnen távol, a honnan segítséget remélhetett volna.

Metsző, kegyetlen fájdalomnak első pillanataiban sápadozott, szédült, ájuldozott. Azután

ÖREG HONVÉDEK A LELEPLEZÉSÉNÉL

És abban a szempillantásban az Avató István kajánul vigyorgó ábrázatával találta szemben magát. A sekrestyés halászápadtan, de az ajkán hiénai vigyorgással mondta neki:

— A lovait hiába keresi már a prinex! Megsültek szépen, hogy helye legyen az én házamban, az én istállómban a tűzoltóknak...

Már most, a nassau herceg nem volt valami nagyon gyors gondolkozási ember. Az esze hozzászózott a szép, lassu katonatempóhoz. De a mikor az Avató arcára ránézett, mégis egyszerre kitalált mindent, mert az a sápadtan is sötét arc hangosabban beszélt neki minden ordításnál. A mit a többi tolongó, kiabáló ember nem vett észre, azt neki egyszerre megmondta a dühe, a paripái vesztén való elkeseredése.

— Gazember! — kiáltott rá Avatóra. — Te gyujtottad fel a Várat! — és a keze már ott is volt a kardja markolatán.

Avató szeme olyan tágra nyílt, mint a ki kísértetet lát. Remegve kezdett hátrálni és egy szóval sem felelt. Az emberek értetlenül, a megdöbbenéstől elnémult sereglettek oda a két szemben álló köré, de a herceg kardja már akkor nagyot villant a levegőben és lesújtott Avató felé. A sekrestyés nagyot ugrott hátrafelé és odajutott egészen az égő ház falához, a Szent Flórián-szobra mellé. Az összeseregltök szétrebbentek a vagdalkozó ulánustiszt mellől, az pedig újra felemelte a kardját, hogy halálra sujtja vele Avatót:

— Gazember, gyilkos! — lihegte.
— Szent Flórián, segíts! — kiáltott fel ekkor kétségbeesésben a sekrestyés és az arcán halálos torzulattal ugrott be oda a falfülkébe, a szobor mellé.

És Szent Flórián meg is segítette. A szobor a lökéstől megingott, fordult egy felet, aztán lassú hajlással lezuhant és maga alá temette a gyujtogatót. A herceg lesújtó kardja már a homokkőön adott szikrát. És mintha Szent Flórián ledőltevel egyszerre egészen úrrá vált volna a tűz: a ház ormfala leomlott, az égő tető utána esüszött s ott, a szemét rémülten befogó, hátráló herceg előtt temette maga alá Szent Flórián-szobrát is, a Flórián-ház gyilkosát is.

A PRÁGAI SAKKVERSENY.

Ebben az esztendőben szinte egymásra torlódnak a sakkversenyek. Alig ért véget Bécsben a sakk-mesterek küzdelme, már ismét új alkalmat kerestek maguknak arra, hogy egymással megmérkőzzenek. A most folyó sakkversenyek, a mely az iránta érdeklődő közönség figyelmét foglalkoztatja, Prága a színhelye.

Ennek a mostani versenynek jóformán ugyan-azok a szereplői, a kik a minap befejeződött bécsi tornán vettek részt és méreteiben, érdekességének eszközeiben éppen olyan izgalmat keltő, mint a milyenek az újabb lejátszódó sakkversenyek, a

melyeken a fiatalabb generáció mérközik az idősebb sakk-mesterekkel. Érdekes ugyanis megfigyelni, hogy a legutóbbi évek során hatalmasat fejlődött a fiatal mestergárda és számos olyan fiatal sakk-mestert tud felmutatni, a kiktől — tehetségük és eddigi szereplésük révén joggal lehet feltételezni, hogy komoly

A SZOBOR.

A NAGYKÁROLYI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

és egyenrangú ellenfelei az idősebb mestergárda jelesének. Ezek közé a fiatal, egy-két év óta föltűnő sakk-mesterek közé tartoznak Bernstein, Rubinstein, Duras, Forgács, Niemzovics és Vidmar. Közülük azonban csak Duras, Rubinstein és Vidmar szerepelnek ezen a versenyen, míg az idősebb gárdát Schlechter, Maróczy, Janovszki és Teichmann képviselik.

A verseny elején még úgy gondolhatta az ember, hogy itt fog eldőltére kerülni az a kérdés, hogy a három mester közül melyik a legkiválóbb, azonban közben úgy fordult a dolog, hogy Maróczy indiszpozíciója miatt képtelen arra, hogy teljes energiáját kifejtse. Mint az egyes fordulók eredményeiből látható, a magyar mester nagy deprimáltsággal és indiszpozícióval játszik és ezek a körülmények akadályozták őt abban, hogy azt a helyet foglalja el a versenyzők között, a melyet már egy évtizednél hosszabb ideje foglalt le magának a mesterek gárdájában.

Schlechter, a bécsi mester ellenben most megint éppen olyan biztosan halad az elsőség felé, mint a minapi bécsi versenyen. Minden valószínűség a mellett szól, hogy ő lesz a verseny győztese.

Nagyon valószínű természetesen, hogy veszedelmes ellenfelei lesznek Duras, Rubinstein, Vidmar és Janovszki, a ki már hosszabb ideje nem vett részt nyilvános mesterversenyen. Bizakodva hiszünk, hogy Maróczy, a kiváló magyar mester erőt fog venni elkedvetlenedésén és energiájának teljes kifejtésével módot fog találni arra, hogy méltóképpen szerepeljen a versenyen.

A résztvevők névsora a következő sakk-mesterekből alakult: Schlechter, Maróczy, Janovszki, Duras, Vidmar, Marshall, Leonhardt, Rubinstein, Salwe, Spielmann, Alapin, Teichmann, Mieses, Bardeleben, Sicking, Prokes, Leontjew, Kvicala, Treybal és Chotimirszy. Mint látható, a versenynek nagyon sok eddigleg ismeretlen nevű résztvevője van, a kik nagyjából a prágai kiválóbb amatőr-sakk-zókból kerültek ki.

A HÉTRŐL.

«Pártoljuk!» Egy angol iskolakönyv jutott a kezembe a héten. A könyvnek, a mely elemi iskolai tanulók számára készült, az első lapján nagy betűkkel ez a kérdés olvasható: — *Miért szerencsés mindenki, a ki angol-nak született?*

A kérdésre nem kevesebb, mint tizenöt pont válaszol az angol gyermeknek. Az első pont természetesen ez:

Mert az angol nemzet az első nemzet az egész világon.

Nem szándéksom ideírni mind a tizenöt feleletet, de olvastam közöttük egyet, a melynek a karakterisztikus volta nagyon alkalmas arra, hogy elméldkjünk rajta. Ez a pont — már nem tudom, hányadik? — a következő:

Mert sehol a világon nem készítenek olyan kintő ruhát, cipőt, kalapot és más hasznos ipari cikket, mint Angliában.

Mit jelent ez a mondat — és még egy néhány ehhez hasonló — egy iskolai könyv első lapján? Jelenti először is azt, hogy az első, a mit a hatalmas világbirodalom gyermekeinek mindjárt az elemi iskolában tanítanak: a nemzeti öntudat. És jelenti azt is, hogy ez a nemzeti önérték a maga szárnyán viszi be mindjárt a gyermek fogékony lelkébe a nemzeti jólét, a nemzeti haladás és gazdasági boldogulás mulhatatlanul szükséges, nagy föltételét: a hazainak szeretetét, kíváncsiságát, megbecsülését, minden idegennél előbbre helyezését — még a cipőben meg a kalapban is, a nagyszerűben és az aprólékosban egyaránt. Az angol gyermek abban a tudatban jön ki az iskolából, hogy neki szerencséje az, hogy angol suszter cipőjét, angol gyáros szövetjét viselheti, szerencséje, hogy angol ürhúst ehet. — Már most nézzük csak, hogyan fest minálunk a hazai propagálásának a módszere, az iskolája? A vezérmotivuma ennek propagandának egy szó, ez, hogy: «pártoljuk!» vagy ennek a szónak egy rokonértelmű változata, az, hogy: «támogassuk!» — A mi iskolánk a hazainak a propagálásában akár furdórol, akár iparezikről van szó, az, hogy pártolást vagy támogatást kérünk a közönségtől, a minek már a hangzásában olyasmi lappang, mintha a hazainak a használata vagy vásárlása valami gyöngébbnek a «pártolását», a «támogatását» jelentené, tehát egy bizonyos dőzőkészségnek a gyakorlását. Már pedig nyilvánvaló, hogy nem mindig ez az eset. A mi iparunk bizonyára nem tart ott, a hol az angol, de a hazai igen sok területen legalább is egymértékű az idegenrel és a ki vele él — saját magát, a maga érdekét pártolja és támogatja. Ha már oly nagy a fogékonyosság a lelkünkben minden iránt, a mi idegen, vajjon nem lenne-e helyes dolog a hazai propagálásában is az eddigi metódus helyébe — az angol módszert importálni?

Példa-adás. Öszintén gratulálunk annak a fővárosi hivatalnok-kisasszonynak, a ki a héten, mint az ujságok megírták, a rendőrséggel intéztette el a rája szakadt lovagias, azaz hogy csak lovagi ügyet. A kisasszonyt két fiatal úr molesztálta az utcán, a mire ő — és ez meglepő a dologban — azt cselekedte, a mi ebben a helyzetben a legtermészetesebb — rendőrt kiáltott. A rendőr pedig jött, a lovagokat karonfogta, bekísérte és átadta a kapitányságnak, a hol őket keményen megbírságotlák. Főntebb azt írtuk, hogy a kisasszony eljárása meglepő, mert — logikus. Ennek a mondatnak az éle világrt se irányul ellene. Sőt ellenkezőleg, neki a reformereket megillető tisztelet jár ki, mert úgy cselekedett, a hogyan a helyzetében minden nőnek cselekednie kellene. De vajjon így tesznek-e? Szó sincs róla. Száz tisztességes nő közül legalább kilenczven, ha az utca valamelyik lovagja a barátokozó hajlandóságával megrohanja, egyszerűen megelégedik a védekezés legtermészetesebb módjáról. Van, a ki elfut. Van, a ki sírva fakad. Van, a ki rémületében egyszerűen nem tudja, hogy mit csináljon. Idegen házak udvarába menekül. Arra is tudunk esetet, hogy az így üldözött nő elájult és betege lett a földülésének. Ez egy sajátos és szinte érthetetlen állapot. Minden órában hall-

juk emlegetni a védtelen nő kifejezést. De hát tisztelettel kérjük, van védtelenség egy nagyvárosban abban az értelemben, hogy az ember személyes biztonságának védelme nélkül járna az utcán? Egy zsömle se védtelen ott, a hol intézmények ügyelnek a közbátorságra, annál kevésbé érezheti magát védtelenség egy ember, a ki beszélni tud, tehát elkiálthatja magát, ha tolvaj ólálkodik körülötte, akár a pénzét akarja ez a tolvaj ellopni, akár a tisztességét, akár csak az idejét. Egy nagyvárosban nincs, nem lehet egy nő védtelen az utcán, a mint hogy a férfi sem azért védtelen, mert az ökle keményebb, hanem mert egy szabályozott emberi közösségben élünk, a melynek intézményei megvédelmeznek erőset és gyöngét. A ki engem a jövősemenben-menésében erőszakos módon akadályoz, molesztál, az az egész intézményes rend ellen vét, nekem csak az a dologom, hogy egy panaszos vagy tiltakozó szóval átadjam az intézményes rend közegének, hogy — elbánjanak vele. Nem vagyunk a vadonban és erről nem szabad megfeledkezni nemesak azoknak, a kik mégis úgy viselkednek, mintha a vadonban élnek, de azoknak se, a kiket ez a viselkedés a maga áldozatainak szemelt ki. Már pedig erről megelégedkezni minden erő, a ki ha aszfalt-betyárok támadnak rá — menekül, a helyett, hogy ő lenne az, a ki üldözöbe vétetné a támadóját. Rendezett társadalomban mindig az a gyöngébb, a ki a hibás: ennek kell futnia, ha ugyan — futni hagyják! De hogy még ő lehessen az üldözö, ehhez — bocsánat az udvariatlan öszinteségtől — mindig nagyfokú gyámoltalanság szükséges!

Két jelenet. Gambetta tette a bordeauxiaknak ezt a büszke kijelentést:

NYÁR. — Lincz Lajos rajza.

kivánt a fejükre. Hiszen azonkívül, hogy megérdemelték a bitót, ennek a kemény ítéletnek még az a hivatása is lett volna, hogy egy elrettentő példa hatásával védelmezze meg egy örök veszedelemtől a társadalmat. — Ott voltam azután a tárgyalás utolsó napján is. Mikor a halál, a melyet a közönség csak napok előtt is oly indulatosan követelt a bűnösök fejére, már ott rejtett a küszöbön. És ime: minden arc elfehéredik. Az emberek lélekzete elful. A torkok összeszorulnak. A szempillák remegnek. És mikor az elnök kihirdeti, hogy *nincs* halálos ítélet, — éljenzés csap a levegőbe. Egy pár ember elégtelen, de a tömeg örül és éljenez.

Ime: Budapest lelke.

A francia főváros népe dühtől vonaglik, mert életben marad egy gazember, a ki megérdemelte volna a halált; a magyar főváros népe megéljenzi, hogy nem kötnek föl egy csomó gonosztevőt, noha rászolgálták a legszörnyűbb büntetésre. Valóban nem szükséges elolvasni a történetet, hogy megtudjuk: melyik város volt az, a hol az asszonyok harisnyát kötve nézték végig a kivégzéseket: Páris-e vagy Budapest?

*

A természet idegessége. Ha figyelemmel kísérrük az időjárás jelenségeit, szinte a nyelvünkre kívánczik ez a megjegyzés, hogy: — Ime a természet is megkapta az emberek legmodernebb betegségét: ideges lett, sőt neurasthénias!

Ez a meghatározás, ebben a fogalmazásban bizonyára az emberi góg produktuma, de ha megfordított levezetésben keressük a jelenségek összefüggését, találunk valamit, a mi talán méltó rá, hogy gondolkodhassunk rajta. Az emberi idegességnek egy csomó tünete határozottan applikálható a természeti jelenségek képére. Láthatjuk például az ideges ingerlékenység jelenségeit, a mi az ellentétek egymásra való rohamos, átmenetelen torlódásában nyilatkozik meg. Laikus emberek is konstatálhatták az utolsó esztendőkből az évszakok nagy eltolódását a kalendáriom rendjéről, a mely eltolódás főként az átmeneti évszakok szinte teljes elmaradásában nyilvánul meg. A telet hirtelen váltja föl a nyár, és viszont olyanformán, a hogy neurasthénias ember lelke csap át a mélyes komorságból az áradó jókedvbe vagy megfordítva. Néha megreszket a föld, mint az ideges ember egy belső ijedtségtől. Csupa nervózus szimpotoma. A tudósok, a csillagászok természetesen egyebet látnak ebben, mint idegességet, sőt nemcsak egyebet, hanem éppen az ellenkezőjét: az elemek energiájának logikus és törvényszerű érvényesülését: de ez a tudományos igazság nem érinti egy másik igazságnak: a természeti jelenségek az emberre való hatásának, igen nagy befolyásának az érvényét. Az ember nagyrésztben a milliő, az öt körülvevő folytonos vagy tartósabb hatások produktuma, már pedig ezeknek a hatásoknak a természet igen nagy mennyiségét adja. Ezért más a déli ember, más az északi, másként fejlődik a lélek és a gondolkodás a pálmák alatt és másként a hómezőkön. A tudomány-nak tehát aligha lenne lehetetlen föladat bizonyítékokban mutatni ki a kapcsolatot az idő «idegessége» és az emberek idegessége között és beigazolni, hogy a mi mi magunkban modernségnek nevezünk, egy részében legalább nem más, mint elemi hatása a természetnek, a melytől magát teljesen függetleníteni az ember nem lesz képes soha, mert a földet nem hiába nevezük — anyaföldnek.

MÁRIA MAGYAR KIRÁLYNŐ ÉNEKE.

— A XVI. századból. —

A madridi Escuriában van egy koporsó, mely fölött ez olvasható: «Maria Regina Hungariae». És a magyarországi evangélikusoknak van egy énekük, melyet a mohácsi vész ideje óta énekelnek templomaikban s mely énekes könyveikben ugyancsak a fentebbi felirással van ellátva.

Ki ez éneknek szerzője? biztosan nem lehet tudni. Az egyházi hagyomány azt tartja, hogy ez éneket Luther Márton írta II. Lajos király

Mély érzéssel. *mf* Zongorára és harmoniumra alkalmazta SZŰGYI JÓZSEF.

Ének. *mf*

Már hogy ha bal - sors u - tól - ért
Mert te töl - téd meg e po - hárt,

Zongora
vagy
Harmonium. *mf*

p

s Jé - zu - som - ért Vi - lág csúf - já - vá let - tem
Az meg nem árt, Hi - szem meg nem ren - dül - ten

p

mf

Kö - zel vagy te, Csak egy percz - re Rej - tő - zöl el

mf

f *rit.*

S szent i - géd - del Go - noszt ki - ir - tasz vég - ké - pen.

f *rit.*

Már hogyha balsors utólért
A Jézusomért
Világ csúfjává lettem:
Mert Te tőléd meg e pohárt,
Az meg nem árt;
Hiszem meg nem rendületen!
Közel vagy te!
Csak egy perczre
Rejtőzöl el
S szent igéddel
Gonoszt kiirtasz végképen!

Itt sorsomat hogy intézzem:
Erőm nincsen.
Szívem bágyadt és retteg!
Am azt tudom, hogy zsarnok-kény
Műlk habként!
Itt minden: árny, füst, fellej!
Egi bírtok,
Mít óhajtok;
Ha ez részem:
Föld mi nékem?
Isten! ebben erősíts meg!

A nap alatt nincs semmi új,
Nincs, mi nem hull.
Jézus! csak te légy velem!
Vedd, mint ha ért volna téged
A balvézset:
E búz teher szívemen!
Ést ha legyen
Kell viselnem:
Világ dúljon
Rám rög hulljon,
Istenben nyugtotam lelem!

özvegyének, Máriának vigasztalására azon alkalomból, midőn férjét, a magyar királyt, — a Csele patakjába, — «sárkoporsóba nyomta pánczéla és lova.»

Tény, hogy a 25 éves, szép, nagy műveltségű, férjét az imádásig szerető fiatal özvegy királynő iránt akkor Európaszerte nagy volt a részvét.

Luther levelet írt hozzá, mely miatt az özvegy királynő bátyai: a német római birodalom hatalmas császára, V. Károly, és az utóbb magyar királylyá választott Ferdinánd osztrák herceg keserű szemrehányásokat tettek neki.

Az előbbi, midőn őt Németalföld regensnőjévé akarta megtenni, — így szólott hozzá: «Ha tudnám, hogy nem vagy igazhíttű, nemcsak Németalföldet nem adnám át, — de még testvéremül sem szeretnélek.»

Rotterdami Erasmus «de vidua» (Az özvegyről) című könyvet ajánlott neki. A német népdal: «Es wohnet Lieb' bei Lieber»-féle dalban Lajos és Mária nevét szárnyára vette, — mint a hitvesi hűség és szeretet örök eszményképét.

Más részről — ha csakugyan Luther volna ez ének német szövegének szerzője — feltűnő, hogy ő maga erről sehol sem tesz említést irataiban.

Nincs kizárva a lehetőség, hogy ez ének magyar eredetű.

Annival inkább, mert abban magyar történelmi események tükröződnek vissza, — dal-lama pedig elvitázhatalanul magyar jellegű.

Ez ének mai napig él a magyar nép ajkán. Élő fonográf az, melyben a «hős vértől piro-sult gyászter» egykorú eseményei s az azok nyomán támadt borús magyar nemzeti érzés, —

Izabella főhercegnasszony: Albrecht Ferenc főherceg számára hárton.

Wodianer Arthur: A velencei piazzetta.

megragadó közvetlenséggel és bámulatos történelmi hűséggel szólalnak meg.

Ez ének dallama a *Bakfark Bálint* (1507—1576) lantján megszólalt, a magyar nép ajkán mai napig élő régi magyar énekekre emlékeztet. Feltéve, hogy ez ének szerzője Lúther, az a kérdés: ismerhette-e ő ez éneknek itt közölt dallamát? A véletlen megadta nekem e kérdésre a feleletet.

Az 1905-ik november 10-én a magyar református egyház *Mezőtúron* ünnepelte *Szegedi Kis István* (1505—1572) születésének négy-százados évfordulóját. A nagy templomban akkor tartott ünnepi istentiszteletnél Szegedi Kis Istvánnak a „Szentlélek segítségül hívásáról szóló dicséretet”, — énekeltek, mely így kezdődik:

„Jövel Szentlélek Isten,
Tarts meg minket igédben;
Ne legyünk setéségekben
Maradjunk igaz hitben.”

Rendkívül meglepődtem s nagy megdöbbenéssel vettem rajtam erő, midőn e dicséretnek a nép ajkán megcsendült dallamában, — a „Mária magyar királynő” éneke dallamának motivumait ismertem fel. Belenéztem a mellettem ülő, tisztes öszhajú református mezőtúri polgártárs szoltáros könyvébe, kopott, régi könyv volt az, — melyben az énekek dallamai négy-szegletes hangjegyekkel voltak jelezve.

Átvillant agyamon, hogy Szegedi Kis István, — *Luther Mártonnak* hallgatója volt a wittenbergi egyetemen. Történelmileg igazolt tény az is, hogy a nagy reformátor asztalánál is nem egyszer szívesen látta a többi szegénysorsú egyetemi hallgatókkal együtt, — a nagy tehetségű énekköltéssel is foglalkozó magyar ifjút.

Nem közel áll-e a feltevés, hogy talán ez utóbbi volt a gondviselésnek ama kiszemelt eszköze, a kinek közvetítésével jutottak a *wittenbergi családny* fülebe, — e magyar dallamnak felséges hangjai.

Akármi legyen az összekötő kapocs a *Szegedi-féle* „pünkösdi dicséret”, — és a *Luthernek* tulajdonított ének dallamai között: tény, hogy azok csak közös forrásból eredhetnek.

A két ének versalakja ugyan eltérő egymástól, de a dallamotivumok egymással teljesen azonosak. A Mária énekeinek dallama nem egyéb, mint a Szegedi-féle ének dallamotivumának a körülírása, — színdúsabb, teljesebb a formája.

A különbség a kettő között csak az, hogy a *Szegedi-féle* ének dallama — mint általában a francia dallamokra készült református szoltáros — másképp van ütemezve. Elvesztette magyar ritmusos jellegét s felütéses, idegenszerű alakot öltött magára.

Ellenben a magyar evangélikus nép ajkán a mai napig él, s általam ezen élő forrásból merített dallam, — magyar ritmusos jellegét megtartotta mind a mai napig a maga eredeti tisztaságában, úgy, — a mint az a fentebb közölt hangjegyekből látható.

A zenetörténelmi részen kívül rendkívül érdekesek: ez énekek szövege s a benne kifejezésre jutó magyar történelmi vonatkozások is.

Ismeretes tény, hogy midőn II. Lajos király Budáról Mohács felé indult, — *Mária* mellette lovagolt, a ki őt Csepel szigetétig kísérte.

Itt búcsúzott el tőle, — örökre. A főszerep nem bírta bevárni, — a késlekedve felvonuló segédcsapatokat, *Tomory*, vezér, — ütközetre erőszakolta a királyt. Két nappal a csata előtt a *nagyváradi* püspök ezt mondta: „hűszere magyar vértanú fog Jézusért elesni és a kan-czellár, ha él, — majd menjen Rómába, hogy őket és napjukat boldogá avassák!”

A királyi sátorban *Lajos*, — *Máriára* gondol. Hosszú hallgatás után így szól: Két nap mulva vagy van magyar király, vagy nincs magyar király. Ha Isten segít bennünk, hogy a csatát megnyerjük, akkor vígan térünk meg *Máriához*; *Máriát*, a mi hitvesünket értjük.

A csatában huszonkétezer magyar esett el. Midőn a legelső menekülő a királynénak hírül hozták férje halálát, — *Mária* összerokkadt és majdnem utána halt.

E percztől kezdve élete végéig szívhajos maradt.*

* *Habsburgi Mária*. Frenkel Bertalántól.

Mily hű tükre ez ének az itt elősorolt eseményeknek!

Huszonkétezer magyar, királyával együtt „Jézusért” halt meg a csatateren. És ez ének szerint *Mária* is „Jézusért” viseli a „balsors”-nak, mely őt „öntöl érte” minden gyászát, fájdalomát, — keresztjét!

A két pártra szakadt országban, az özvegy királynénak, — politikai okokból — kétség-telenül sok ellensége volt.

De az istenadta nép, mely e pártoskodást vérevel, földi boldogságával fizette meg s mely most a rettenetes ozmán igát is nyögni volt kénytelen; siratta elvesztett királyát s annak szerencsétlenné lett özvegye felé — csak magyar szívtől telhető — igaz benső részvétellel, hűséges szeretettel fordult.

Azonosította magát vele s benne saját sorának osztályosát látta.

Erről tanuskodnak egy, szintén egykorú szent éneknek a következő sorai:

„Keserves szívvél Magyarországon
Mondhatjuk magunkról,
Ama siralmat, mit Jeremiás
Irt vala zsidókról.

Emlékezzél meg hatalmas Isten!
Nyomorúságaikról;
Tekints mi reánk, állj boszút immár
Mi nagy romlásinkról.

Mert örökségünk tőlünk fordula
Pogány nemzetégre
Mi lakó helyünk szálla mi rólunk
Idegen népekre.

*Édes Atyánktól immár megráttunk,
Arva-ágra juttunk;
Édes anyánkkal mind egyetemben
Özvegyggyé maradtunk.*

Ime!

A hűséges magyar nép a Csele patakjába fült magyar királyt „édes atyjaként” siratta! Annak özvegyét „édes anyjára”-nak nevezi, a kinek gyászában gyermekei hűséggel osztozni kíván!

Van-e a királyhűségnek meghatöbb, magasabb példája egy vitéz, szabadságszerető nép részéről a világtörténelemben, — mint az, a melyről e néhány, közvetlenül a mohácsi harcz utáni időből származó, a magyar nép szívéből fakadt sor tanuskodik?

Lélektanilag is nem természetes-e, hogy az a nép, mely legjobban érezte: — a példabeszéd szerint — „Mohácsnál mi veszett el?” azt az éneket, mely „Magyarország siralmát” s a melletti Istenbe vetett bizodalmit s az igazság végleges győzelmére iránti reményét, — oly mélyeséges érzellemmel fejezi ki, — annak a „Máriának”-nak a szájába adta, a ki Mohácsnál vele együtt minden földi üdvét, boldogságát elvesztette?

Mily korhú ama hangulat is, mely a 2-ik stórfában jut kifejezésre!

A „bágyadt szív” a „rettegés” a „zsarnokkény”, melynek „habként” való elmulásával vizsgálja magát Magyarországnak keseredett szívű népe: mind ennek plastikus kidomborítását találjuk a fentebb közölt éneknek további soráiban, melyek ezt mondják:

„A pogányságnak oly nagy rabságra
Magunkat engedték,
Hogy csak enykerünk mi éhségünket
Megelégtethessük.

Kegyetlen szolgák nagy dühösséggel
Rajtunk uralkodnak
Nem találhatunk már reménységet
Szabadulásunknak.

Nagy félelemmel és rettegéssel
Pusztában bujdosunk;
Eledelünket, mi életünket
Kezünkben hordozzuk.

Nagy bánat miatt, mi szívünk, lelkünk
Igen keseredék;
És a mi szemünk siralom miatt
Mind megestétedék.

Ez volt ama „rettentő zabola”, melyről *Petőfi* mondja:

„S készült számunkra a ledőlő király
Kardjából a rettentő zabola,
Melytől még most is ég és vérzik szánk,
Isten esodója, hogy-még áll házánk!”

Ki tudja, hogy *Petőfi* nem a fentebbi ének hatása alatt írta-e, „*Isten esodója*” című költeményét. Hisz annak ötödik stórfája, melyben *Mohácsról* szól, — nemcsak hangulat tekintetében teljesen megfelel ez ének alaphangulatának, de az egész költemény sorainak ritmikusa beosztása is túlnyomóan az a formát követi, mely ez ének tiz szótagos sorait jellemzi s melynek alakzata ez:

3:2//3:2.

A politikai viszonyok *Máriát* utóbb örökre elszakították Magyarországtól, — s a reformáció ügyétől is, melylyel kezdetben rokonszenvezett. Amde szíve?

Az változhatatlanul megmaradt a hitvesi hűség és szeretet, a női gyöngédség, ideális gondolkodásmód és nemes érzés eszményképének minden idők számára!

Özvegyi fátolyát soha le nem tette, — bár sokan versenyeztek kezéért.

Midőn *Jakab*, a fiatal skót király kezét megkérte, ezt írta neki: „előttem senki sincs, a ki férjemet elfeledtetné velem és az ő jegygyűrűjét senkiével el nem cserélem.”

Testamentumának egy része így szól:

„Királyi férjem halála óta keblemen egy kis aranyzívet hordtam, a melyet haláláig ő hordott. Olvaszszák be a kis lánczeczal együtt és osszák szét a szegények közt. Végigszolgált két embert, a kik szeretetben és vonalomban egyek voltak; de változék az is másra, mint a két egymást szerető hamva.*”

Az az „aranyziv”, melyet egykor a „sárkoporsóba” temetett szerencsétlen magyar király hordott haláláig, mely az ő halála után *Máriának*, az ő özvegyének, a hitvesi hűség és szeretet öröksépségű eszményképének kebelét ékesíté s mely e két „egymást szerető” szív elhamvadása után a „szegények közt osztatot szét”, — porrá válhatott azóta.

De azon érzem, mely a „nemzeti nagy létkim nagy temetője” felett „keserves szívvél” zokogó magyar nemzet szívet, — ezen gólgotai jelenet „*Máriának*”-jához csatolá: ime! a magyar nép ajkán mivé változott azóta?

Egy felséges hymnuszá, melynek akkordjai majdnem négy század óta verdesik az eget, — s vizsgáltják, bátorítják, lelkesítik mind azokat, a kik „hisznek” abban, hogy

„... egy erős istenség
Őrzi gondosan a magyar nemzetet!”

(*Petőfi*)

„Jövel Szentlélek Isten

Maradjunk — igaz — hitben.”

Jeszzenszky Károly.

HECTOR KALANDJA.

Elbeszélés. — Írta Léon de Tinseau.

I.

Fossemagneek a kivétel irigylésre méltó szerepét játszották mintegy tíz évvel ezelőt az előkelő párisi társaságban. Az ő nevüket használták az optimisták (mert ilyen is akad még egy-kettő) annak bizonyítására, hogy nincs még minden a legrosszabbul a képzelhető világok e legrosszabbikában.

Ha valaki azt állította, hogy nincs több szerelem, a fiatal emberek csak a hozományt nézik, nem a szívet, biztosan hallani lehetett az ellenvetést — föltéve, hogy valaki fáradtságot vett magának kétségbe vonni ezt az axiómát:

— De hiszen Hector de Fossemagne, a ki gazdag volt, csakis a szép szeméért vette el *Suzanne* de *Craponne*-Xertignyt.

És a pesszimisták sokféle lamentálására Fossemagneek szolgálták válaszul:

— Vannak még nagyvilági emberek, a kik nem jutnak tönkre. Ott vannak Fossemagneek. — Akad még legalább egy szerencsés házasság Párisban: a Fossemagneéék.

— Van még asszony, a ki nem jár kalandok után, pedig szép asszony: Fossemagne *marquise*. — Van még hű férj: Hector de Fossemagne. És így tovább.

Ismertem *Hector* az iskolából; ő kis diák volt, a mikor én nagy diák. De a zene közel hozott bennünket egymáshoz. *Hector* szoprán volt az iskolai énekkarban, míg én mint basszista

rezgettem meg az iskolai kápolna ablakait. Mikor aztán később találkozunk, nem volt már szoprán, de megmaradt muzsikusként. Ha az atyjának nem lett volna az a szerencsétlen eszméje, hogy nagy vagyont hagy a fiára, *Hector* ma valószínűleg ép olyan jó *Wagnerista* muzsikuss lenne, mint akárki más. Így azonban megvolt az a kedves és ritka tulajdonsága, hogy nem adta a zsenit. Sőt nagyon félénk lévén, elrejtette szerzeményeit a fiokjában és nem beszélt róluk csak néhány bizalmasának s azoknak sem játszotta el őket soha.

— Tudod — mondogatta — megtartom magamnak a művészet rózsáit, a nélkül, hogy éreztetném a tuskéit felebarátaimmal.

Egy szép reggelen megfélekedett oratóriumaíról és szonátáiról. Szerelmes volt, fenköltlen, poétikusan, együgyűen szerelmes, a sokat csodált *Suzanne* de *Craponne*ba. Hogy megmutassa őt nekem, elvonszolt egy bálba; tudni akarta a véleményemet. Az én véleményem, ha már meg kell vallani, az volt, hogy a szép *Suzanne*-ből hiányzik valami. Hogy mi ez a hiányzó valami, azt megtudtam két-három évvel később: egyszerűen nem volt szíve. Ezt leszámítva, megvolt benne minden oly tulajdonság — és ilyen több van, mint az ember gondolná — a melyekkel a nevelés gazdagíthat egy emberi lényt, a kit a természet megfosztott a gyöngédségtől. El kell ismerni azt is, hogy a mai nevelés sietős és túlzott fejlesztésével ki is irthajja az emberből a gyöngédséget. A kultúra által újabbán előállított virágfajoknak nincs illata, a mi azonban nem akadályozza meg, hogy gyönyörű szép bokrétaikat ne lehessen belőlük csinálni. Csak épen az a valami hiányzik ezekből a bokrétaikból, a minék a hiánya bántott engem *Suzanne*-ban. Szóval nem volt semmi formálható kifogásom ellene és nem is szoltam semmit, csak azt, hogy fölüyesen szép, a mi elvitathatlan tény volt.

Még a barátom rettegését sem csillapítottam, a kinek naiv szerénysége a visszautasítás valószínűen képeit rajzolta elébe. Fiatal volt, csinos, intelligens, nagyon tisztességes, művész, de csak éppen annyira, a mennyire művészeknek szabad lennie egy nagyvilági embernek, a ki nagyvilági ember akar maradni. Hozzá még gazdag volt és a *Craponne*-család szűkös anyagi helyzetben élt; a lányuk túl volt már a huszadik évén. *Hector*nak volt annyi ütőkártyája, a mennyivel megjátszhatta volna a játékokat; de ő azok közé a játékosok közé tartozott, a kiket untat az olyan játékok, a melynek előre tudják az eredményét. Ezért meghagytam neki a küzdelem izgalmát, a bizonytalanság óhajait, az aggodalmas szívdobogásokat. Ő volt a világ legszeretettelőbb, legfélénkebb és legaggodalmaskodóbb szerelmese; szíve bálvány, látva buzgalmat, azt hihette volna, hogy húsz vetélytárs ellen kell küzdenie, a mi alig hiszem, hogy teljesen igaz lett volna. Szóval elég hosszú, de gyönyörteljes udvarlás után az érzelmi hőmérő a szenvedély forróját mutatta *Hector* részéről s ekkor a bálvány az imádó karjaiba hullott. A világot elvesztette őket egy hétre szeme elől.

Aztán újra feltűntek, boldogabban, mint valaha, ritka józálással áruva el boldogságukat, a mely megkülönböztette őket a tömegetől. A boldogságunk kissé már nyugtalanító is lett, mikor kis leányuk született, a kinek a *Suzette* nevet adták. Azt lehet mondani, hogy az apa az emberi boldogság tetőpontjára jutott. De sajnos, a mint idejutott, életének csillaga a föld felé kezdett hanyatlani. Emlékszem arra a szívszorogásra, a melyet éreztem, mikor *Hector* egy napon azt a vallomást tette nekem:

— Te, ki a lelkek elmezője vagy, magyarul árd meg nekem azt, a mi az én lelkemben végbemegy. Mióta leányom van, a boldogságom — ezt sohasem hittem volna lehetségének — még fokozódott. És mégis, miért esem kísértetbe, hogy azt higgyem, kevésbé nyugodt? Annak a még nem is egészen emberi teremtésnek a szeméi csak kinyílnak és máris megzavarnak. Sőt hajtozom, mint akkor, a mikor *Suzanne* még nem szeretett. Van bennem valami képtelen és meghatározhatatlan nyugtalanság. Így fog ez most már maradni?

Házassága óta most először jelent meg ez a szörnyű szó *Hector* ajkán. Megjelent az *analízis*. Szegény barátom kertjében az első őszi virág elhozta a kevésbé verőfényes reggelek,

Wodianer Artur: A Rialto hídja alatt.

AZ ORSZÁGOS MŰVÉSI ÉS TUDOMÁNYOS FÉNYKÉPKIALLÍTÁSÓL.

a hamarabb szálló esték sejtelmét. A nélkül, hogy kifejezném egész gondolatomat, ezt feleltem neki:

— Valószínűleg féltékeny vagy. Vagy ha még nem vagy az, egy homályos ösztön figyelmeztet, hogy az leszel. Igen, féltékeny leszel a lányodra. Az anya, bizonyos órákban, közd és a szerelm közö fog állani. Hármán leszek ott, a hol eddig a fenséges kettőt ismerted. Ez a természet vérténye. De a természet, a mely megsebez minket életünk minden szakában, csodálatos jóssággal enyhíti sebeinket. A mit a szerelmes elveszit, az apa fogja visszanyerni. Mit törődöl te azzal, hogy a boldogságod folyama két ágra oszlik? Azért egy cseppet sem folyik benne kevesebb.

Hector eltűnődött a válaszon.

— Tudod-e, — mondta aztán egy percz mulva. — Igen, azt hiszem, megtaláltam már a nevét a bajomnak. Olyan ez, mint az előlegezett lelkiismeretfurdalás egy elkövetendő bűnért. Igen, érzem, hogy a lányomat jobban fogom szeretni, mint . . . minden egyebet a világon. — Ezt te bűnnek nevezed? — kérdeztem én nevetve.

— Mindenesetre szörnyű igazságtalanság. Két éven át a feleségem volt életemnek egyedüli mozgatója, gondolataimnak egyedüli tárgya. Uralkodott minden tettemen, minden vágyamon, minden reményemen. És ma, vetélytársa van és miért? Talán elhanyagolt engem? Elfelejtette a királyné hí alattvalóját? Nem. Hónapokon át szenvedett. Órákon át a legnagyobb kinokat szenvedte. Kockáztatta életét, a hogy mi kockáztatjuk a csatában. De nekünk férfiaknak megvannak a dobosaink, a kik dobolnak, a zászlókat, melyet lenget a szél, napiparancsunk, a mely fölemlíti nevünket, vannak érdemkeresztjeink, a mi bizonyos fokig szítja a bátorságunkat. Szegény *Suzanne*! Mindebből neki nem volt semmije. És mikor ismét asszonyná válna, megmentve, feltámadva, újra elfoglalja helyét, a kis leányának sírása azt kiáltja neki: „Oszd meg magadat kétfelé”. Valld meg, hogy erre nem gondoltál.

— Ellenkezőleg, megdöntöttem ezt is. Hála Istennek, az én lelkem egyszerűbb, mint a tied; az én következtetésem kevésbé nyugtalanító. Az a lelkiismeretfurdalás, a melyről te beszélsz, az érzékenység finomságának túlzása. Én nem megyek olyan messzire, mint te. Megelégedem azzal, hogy sokat meg kell bocsátani a nőknek, először azért, mert azt hiszem, jobban szeretnek, mint mi és másodszor azért, mert az ő tétjük a hitvestársi játszmában fizikai és erkölcsi szenvedés dolgában egyaránt sokkal több, mint a miénk. Más szóval az apaság a nagy had-

gyakorlat, az anyaság az igazi háború, golyókkal, a melyek sivitának és kardokkal, a melyek vágnak. Az emberek ezt nagyon könnyen elfelejtik.

— Ah, — kiáltott *Hector* — én nem feleltem el. Én bizony sok félelmen mentem át ez alatt a háború alatt, a melyről te beszélsz. . . .

Lehet, hogy *Fossemagne* végre is eláلتta magában azokat a skrupulusokat, a melyek épen nem banális észjárásra vallottak, a mely észjárásról a tettei később sajtószertű tanúbizonyságot tettek. Megdöbbenő túlzással szerette a lányát, minden barátja jól látta, hogy nem élné túl a gyermekeit, ha meg találna halni. *Suzanne*, a kit az anyaság még megszépített, nem áruít el egy csepp féltékenységet sem. Egy dolog pedig kétségtelen maradt: a házaspár sohasem volt boldogabb, összhangzóbb, érintetlenebb a szerencsétlenségek, a panaszok, a bukások közepette, a melyek fölött uralkodni látszott, mint a hogy a nap uralkodik a felhők veszedelmes mozgalmassága fölött. *Hector* megvetette a világot, a mint nekem gyakran megallootta, de sokkal több esze volt, semhogy ezt a megvetését érezte volna. Ő és felesége társaságba jártak, társaságot fogadtak, épen eleget arra, hogy ne tartsák őket se különcöknek, se zsgorikának. Nem egy fiatal asszony, a ki olyan szép, mint a *marquise*, kissé túlkomolyan tartotta volna ezt az életmódot s én ezt meg is mondtam egyszer neki, dicsérve a filozófiáját. Ő erre ezt felelte:

— Könnyű dolog a filozófia az én esetemben. Én arra vagyok teremtve, hogy ne tudjam, mi egy tolette vagy egy fogat, vagy egy gyémánt. Mindez megvan nekem. Hogy meglegyen, ez a föld, hogy így-így mutogassam, ez a mellékes dolog. Csak két ember van a világon, a kinek tetszeni vágyom: az uram és magam.

— Szép dicséretet mondott ezel *Fossemagne* *marquise* a saját erényéről; de nem hiszem, hogy lett volna csak egy ember is egész Párisban, a ki ne adott volna neki igazat. Talán ösztintebben szolt volna, ha azt mondja: „én és az uram”. Az állítás így sem lett volna kevésbé biztató az udvarlókra nézve, sőt egyesek azt mondták, így még kevésbbé az. Annyi bizonyos, hogy ritkán láttam szép asszonyt, a kit oly kevésbé ostromoltak volna. De hogy is ostromolták volna, mikor a férje elkísérte mindenüvé? Tessék udvarolni ő nagyságának, mikor az ura néhány lépésnyi távolságban féltékenység nélkül nézi az embert, a szakállába mosolyogva. Ez bizony nevetéses időtöltés és a szép Franciaországban, azon a napon, a mikor nevetéssé válnék az evés, az egész nemzet éhen halna.

* *Habsburgi Mária*. F. B. u. o.

Balogh Rudolf: Tabán éjjel. (A kultuszminiszterium díjával kitüntetve.)

II.

Ha a párisi társaság ráért volna analízálni, a helyett, hogy olvassa vagy hallgassa mások analízisét, azt kérdezte volna, miért fogott neki Hector egy szép napon újra a zeneszerzésnek? Én megvallom, hogy föltettem magamnak ezt a kérdést. Nekem az volt a benyomásom, hogy a barátom több évi tétlenség után azért kezdett dolgozni, mert a felesége megtanította pirulni a tétlensége miatt. És ha egy asszony észreveszi, hogy az ura télen életet él, ebből biztosan azt lehet következtetni, hogy elkezdte unalmasnak tartani az urát. Suzanne, a kinek ügyessége meglepett engem ebben az ügyben, kétségkívül észrevette, hogy fel kell benne biztatni a zeneszerző kedvet, hogy elérje azt a hasonlíthatatlan gyönyört, hogy megtapsolják a szerzeményeit. Egy amateur, a kinek elég nagy lakása van, ezt a gyönyört könnyen elérheti. Tehát Fossemagne marquis meghívta barátait szerzeményei meghallgatására.

A Szajna partján van legalább is ötvenezer ember, a ki elviselhetetlen bajnak tartaná, hogy ebéd után otthon maradjon, egy jó karosszékben, jó meleg tűz mellett, egy jó könyv vagy a törvényes feleség oldalán. Ezzel a veszedelemmel szemben az élet másodrendű kellemetlenségei nemcsak elviselhetőnek tetszenek, hanem aránylag még kellemeseknek is. Ezért van, hogy nincs az a rossz darab, a melynek ne akadnának nézői, nincs az az unalmas estély, a melyre ne sorakoznék egy sereg kocsis a vendégszerető ház körül. Azt mondani, hogy Hector de Fossemagne zenés estélyei mulatságosak voltak, vakmerő hízelgés lett volna. De a mi ennél több dívatban voltak. Három ily estét adtak a tél folyamán, abban az évben, a mikor az asszony betöltötte harminczadik évét.

A ház külseje megváltozott, mióta a művészet hatalmába kerítette. A zenés estélyeken kívül is lehetett ott muzikusokat találni, a kik közül néhányat szinte bizalmas barátjukká fogadtak. Ezek között első sorban Kopriva hegedűművészt kell említeni, a kiért egész Páris lelkesült egy időben és a kinek eltűnése később megmagyarázhatatlan volt az egész világra nézve, de kevésbé lesz megmagyarázhatatlan e sorok olvasóira nézve. Ez a fiatal magyar művész, nyugodt és rózsás arcú, mint egy angol pap, a szigorú bírálók szerint híjával volt a technikának. De azért sohasem hallottam még hegedűst, a ki ily mértékben tudta volna elmélyíteni az egyszer keltett benyomást.

Egy este — sohasem fogom elfelejteni — együtt ebédeltünk Fossemagneknél. Az ebéd végeztével Koprivával, laikus voltom ellenére, a különböző hangszerek hatásának lehetőségeiről vitáztam. Erősködtem, hogy az első hely az orgonát illeti meg, a mi úgy felháborította a fiatal művészt, mint valami személyes támadás. Megígyletem nem egy esetben, hogy a marquis szeretett neki ellentmondani és csodáltam Koprivát, a ki ily esetekben oly köny-

nyedséggel vitatta nézetét, mintha nem is Páris egyik legszebb hölgye lett volna az ellenfele. Én a magam részéről, bár sohasem gondoltam arra, hogy egyebet is lássak Hector feleségében, mint jó barátot, nem viseltem volna magamat ily higgadt bátorsággal. Egy este Suzanne ezt mondta:

— Tegnap a Saint-Sulpice templomban voltam egy temetésen. Widor eljátszotta nekem Chopin gyászindulóját. Még most is borzong

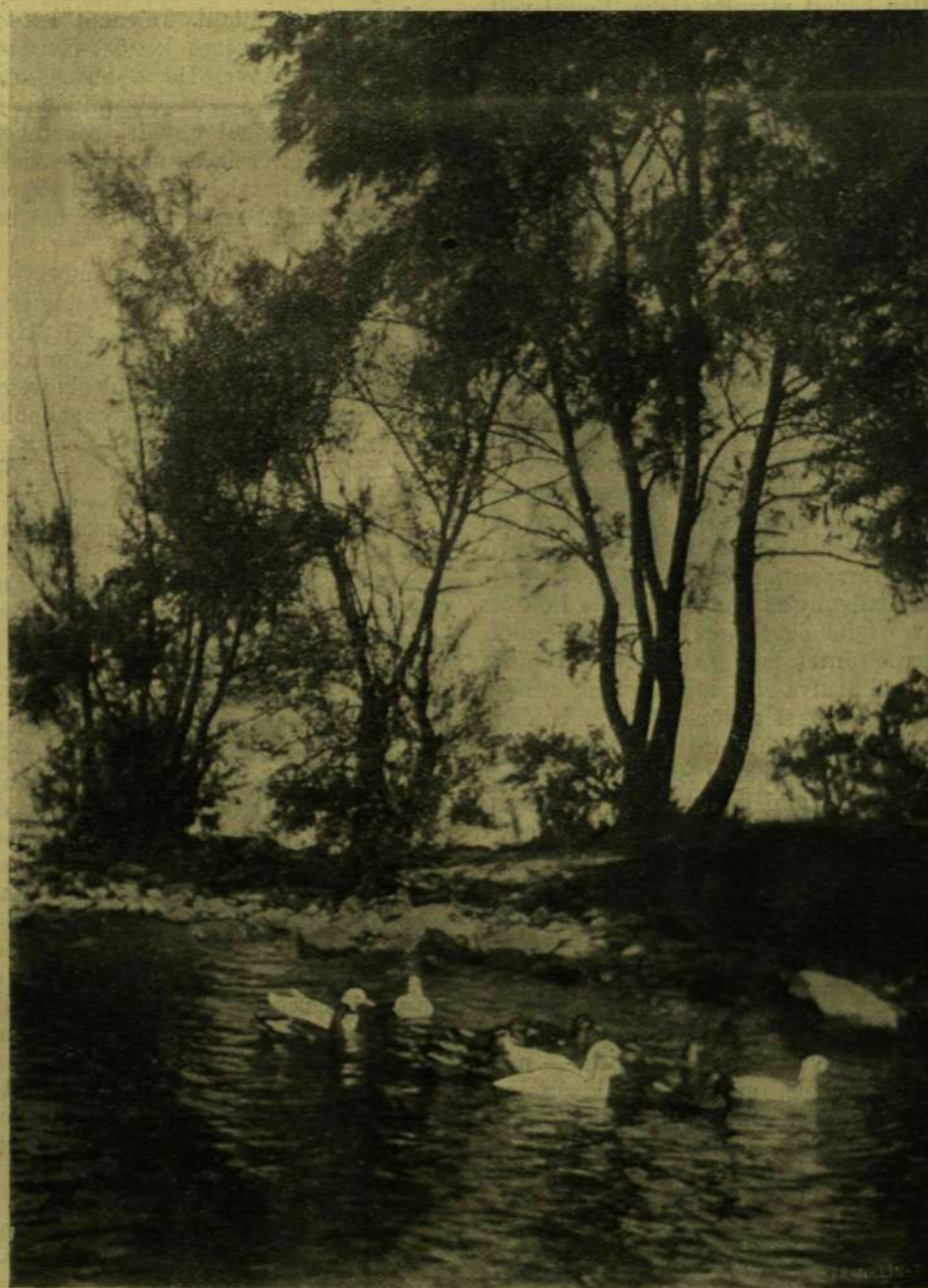
tőle a hátam. Micsoda hatást tett volna ott egy hegedű?

Még ma is látom az ingerült fájdalom kifejezését, a mely elsötétítette Kopriva arcát és fellobbantotta fekete szeméit.

— Ah, igazán! — kiáltotta. — Az ön Widorja megborzongatta a hátát klaviatúráival, pedáljaival, kályhacsó formájú fújtatóival? Én azt akarom, hogy a gyászinduló megrikassa önt, megremegtesse, hogy kegyelemért könyörögjön. Nohát, meg fogja látni, mire képes a hegedű!

Felugrott az asztaltól, mint egy bolond és a saját szerű igézet hatalma alatt mi is utána mentünk, a nélkül, hogy egy szót is szóljunk volna. Én a magam részéről azt hittem, valami személyes ellenségeskedése van Widorral, a melyről a közönség nem tud. Már akkor a marquis boudoirjában volt, a hol egy nagyon elfátyolozott lámpa terjesztett vörös világosságot. A kandallóban a tűz üszke hamvadozott. Erős parfüm, a melylyel Suzanne nekem úgy tetszett, egy idő óta visszaél, izgatta az idegeket. A magyar művész már kezébe vette a hegedűt, vonója hegyével intett a marquisnak a zongoraszék felé és a preludium egyszerű akkordjaival Hector megkezdett egy jelenetet, melyet sohasem fogok elfelejteni.

Fossemagne marquis a lámpa előtt ült, dacos kifejezéssel csodálatra méltó szép arcán. Olyan volt ebben a pillanatban, mint egy harcos nő, a ki harezolni készül s nem mint egy nagyvilági hölgy, a ki néhány lap muzsikát akar hallgatni. De a zseni remegett a hegedűs ujjai alatt meglevenedő húrjaiban. Ő maga elragadtatva ettől az ellenállhatatlan erőttől, nem gondolt egyébre, mint a hova az akarata ragadta. Megfeledkezett a vonóról, a mely a kezében volt, a hangszerről, melyen lázas ujjai futkároztak, a hallgatókról, a kik lihegve ültek ott

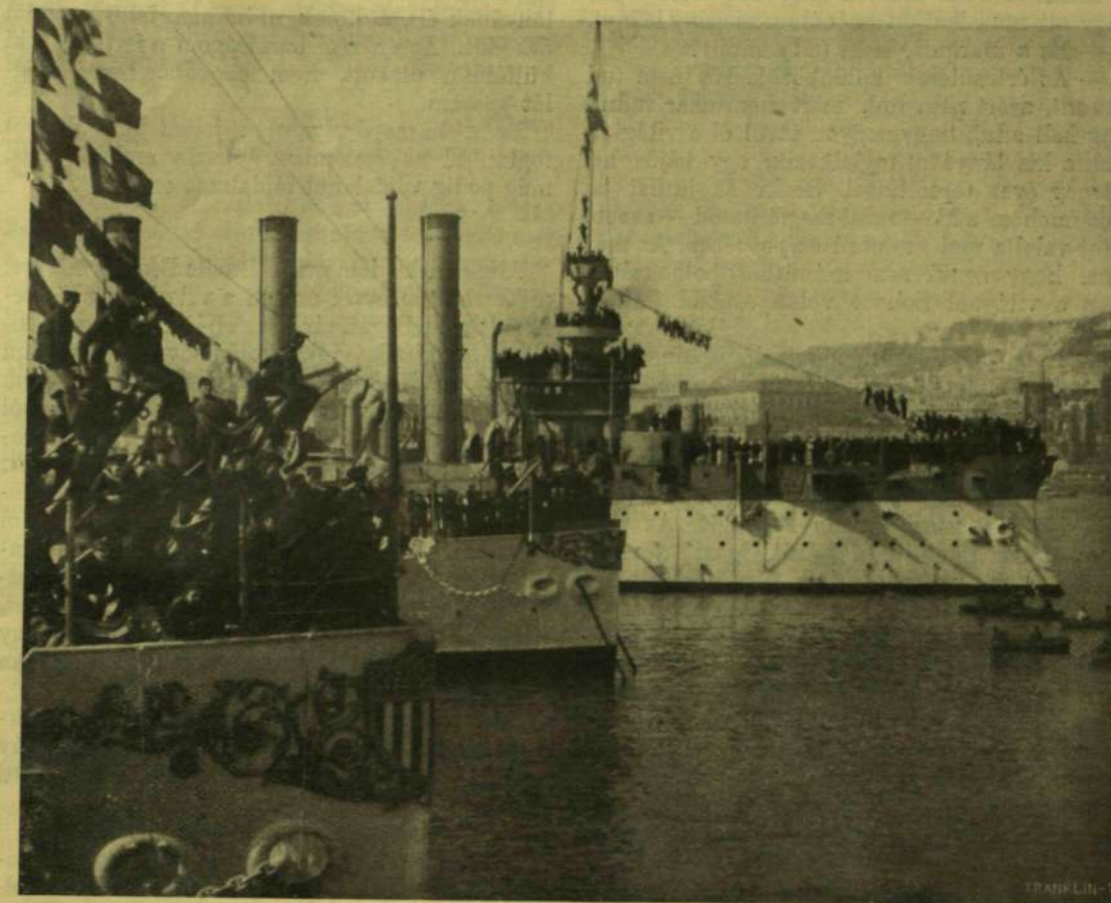

K. Lippich Elek: Fél-sziget a Balatonon.

AZ ORSZÁGOS MŰVÉSZI ÉS TUDOMÁNYOS FÉNYKÉPKIÁLLÍTÁSRÓL.

Kibontakozott a temetés drámája; hallottuk az ajkakat elhagyó fájdalom-kiáltást, utána azokat a zokogásokat, a melyekből ráismerünk a szívre, a melyet elfojtanak a könnyek, a melyek nem folynak ki. A lassú ritmusban követték a gyászkiéret lépteivel a nehéz gyászszekeret. És mintha a tömeg mind nagyobb lett volna. És mintha a zenekar mindinkább fokozta volna erejét. Mert ez nem volt, ez nem lehet egy hegedű, a miből a harmóniának ez a vihara tört elő, ez a magnetikus pára, melynek feszültsége perczről-perczre nőtt, — annyira, hogy úgy tűnt fel nekünk, mintha a kis szoba falai, melyek közt a lélekzés nehezé vált, explodálni készültek volna. Soha a leghatalmasabb orgona, soha a bőséget, melyet ez a remekmű Kopriva vonója alatt elért, ebben a parfümözött boudoirban, a siket függönyök között.

A vihar elcsöndesedett. Lassú, derült melódia jelentette azoknak rezignációját, a kik itt maradtak, a sir örök békéjét az élet fáradalmi után, a jobb lét reményét. Az ének második ismétlésekor a magyar művész odaállott Suzanne elé és ekkor ugyanez a melódia, átalakulva önfeléd, szerelmi énekké lett, oly nyilvánvalóan, oly merészen, oly bevallottan, hogy én a zongora felé fordítottam szememet, megremülve a jelenettől, a mely végbemenendő volt. De a zongora fölé hajlott férfinak azt láttam, hogy nincs semmi a férjből, — egészen a muzsikussal. Hector úgy látszik, nem látta a felesége könnyben úszó szeméit, csipkái alatt lihegő keblét, arcát, a melyből a dac kihalt. Maga is lenyűgözve, egészen elmerülve kísérői tisztjében, a szerencsétlen nem gondolt másra, csak-hogy kiemelje Kopriva játékát. Vajjon nem vette-e észre, hogy milyen átkozott, pokoli dologra szövődött?... Az utolsó aktusok után, me-

József főherceg: Hadihajók díszben.

lyeknek elbágyadt panasza halálos kimerültségben lehelte ki magát, Kopriva verejtékes homokkal távozott, egy szó nélkül, minket teljesen

összetörve hagyva ott. Én is követtem őt csaknem azonnal. A marquis, sápadtan mint egy halott, elfelejtett engem kikisérni. Magam sem emlékszem, hogy buszultam el a házaspártól, melyet magam mögött hagytam.

Ez az este nem eredményezett tudomásom szerint egyebet, minthogy meglátította Fossemagnekkel való viszonyomat. Mikor újra találkoztam Hectorral, valami feszélyezettség foglalta el szinte testvéries viszonyunk helyét. Mellesleg megjegyezve, elesodálkoztam, mily hirtelen megöregedett. Nem volt többé oly öröm nekem látni őt és éreztem, hogy jelenlétem az örömmel az ellenkezőjét kelti fel benne. Húsz éves barátságunk nagyon hamar átment a bizalmasságból a hidegségbe.

Ehhez még hozzájárult a párisi emberek szét-szóródása a *saison* után, úgy, hogy elvesztettem szemem elől Fossemagneket, a kik a következő télen korán elutaztak Cannesba. Tudtommal ekkor keresték fel először ezt a téli tartózkodó helyet, a melynek unalmasságáról azelőtt sokszor hallottam őket beszélni. Ez évben én is megállapodtam Cannesban Olaszországból jövet. Csak rövid ideig akartam maradni, a mi fölmentett az alól, hogy meglátogassam Fossemagneket; mégis hallottam róluk egy öreg rokonomtól, a kinek vendégszeretetét élveztem.

— Ah, öcsém! Ez aztán a szép história! Igazi botrány! Nem tudsz semmiről? Honnan jössz hát? Itt egyébről sem beszélnek, mert itt Cannesban nagyon erőnyes a világ. Még ha Nizzában történnék ilyen dolog, a hol hozzá vannak szokva az emberek a kalandokhoz.

Még élt bennem az emlék egy bizonyos estéről, a melyen saját szerű előérzettel megéreztem, hogy Chopin gyászindulóját a barátom családi boldogságának temetésére szölt. Megkoczkáztattam ezt a filozófusi megjegyzést:

— Hát mégis igaz, a mit Balzac mondott, hogy egy asszony sem dicsekedhetik az erényeivel harmincz éves kora előtt.

— Ki beszél az asszonyról? A szegény marquis mindíg feddhetetlen volt. A férje miatt kell pirulnunk. Köztünk legyen mondva, úgy látszik, megboszottotta az úristent a rossz zenéjével. Most már nem a két keresztéről van szó, hanem egy kisasszony karmairól, melyek nem eresztik el.

— Hector! Hogy Hector hűtelen! Hector egy intrigáns nő karmaiban! El se bírom hinni!

— Hát ha nem hiszed el, mutassad meg magadnak az Antibes-utcában egy negyedrendű művész nő villáját, a kit úgy hívnak, hogy Lucile Regnier. Tudakold meg annak az úrnak a nevét, a ki ezt a villát bérelte a számára s a

Augusta főhercegnő: Lloyd-gőzös a tengeren.

AZ ORSZÁGOS MŰVÉSZI ÉS TUDOMÁNYOS FÉNYKÉPKIÁLLÍTÁSRÓL.

Jelfy Gyula: Baromfi-udvar.

AZ ORSZÁGOS MŰVÉSZI ÉS TUDOMÁNYOS FÉNYKÉPKIÁLLÍTÁSRÓL.

felelt: «A ki nem becsületes, Bianconiné asszonyosság, azt az Úristen megfenyíti.» Itt Pepi, ránézve Lujzára, megbánta fecsegéseit, elkezdte őt simogatni, vádolni magát, hogy beszélt és kérlelni, hogy legyen nyugodt. Lujza biztosította, hogy tökéletesen nyugodt és hogy semmi sem lep meg őt attól a személytől. Pepi mindénarón meg akarta őt csókolni s elment, magában dörmögve számos «aj nekem»-et, azzal a homályos gyanuval, hogy ő most tojás nélkül is elsózta a levést.

Lujza felkelt, Cressogno felé tekintett, kezét öklöbe szorítva.

— Csak egy korbácsot! — gondolta. — Csak legalább ostorral megverhetném!

A találkozás gondolata, az a régi gondolat, melytől szenvedélyesen felrezzent már négy év előtt, anyja temetésének reggelén, ugyanaz a gondolat, mely épen most villant meg benne, mikor Cressognónál elhaladt, — ismét hevesen megragadta őt.

Casarióban elment a tanárhoz, hogy találkoztól ajánljon neki jegyessel holnap két órára a saját házában. Bucszúáskor kérdezte a tanártól, vajjon megvannak-e még a Maironi-iratok. A tanár csodálkozva a váratlan kérdésen, igen-nel felelt és magyarázatot várt; de Lujza element nélkül. Iparkodott hazra érni, mert Mária felügyeletében nem számíthatott sem a bácsira, sem Ciára, és kevésbé bizhatott az elbocsátott peszonkában. Máriát egyedül találta a templomtéren és megszidta Veronikát. Azután szobájába ment és irni készült Francónak.

Őt pereszirt, mikor könnyed kopogtatást hallott a mellékszoba ablakán. Ez az ablak egy lépcsőre néz, mely a templomtérről bizonyos istállókhöz s innen Felső-Albogasióba vivő útrövidítéshez vezet. Lujza átment a szobába s az ablaknál látta Pasottinét felhevült, vörös arcúval, aki intett neki, hogy hallgasson és kérdezte, ninosenek-e látogatók. Hallván, hogy ninosenek, Barbarin asszony sietve fel-és letekintett, leszaladt a lépcsőn s bejött a házba, szinte reszkette félelmében.

Szegény asszony, tiltott területen volt s gondolatban a dühös Pasotti kísértete üldözte őt. Pasotti Lujanóban van. Oh, Istenem, igen, Lujanóban van! Megadva ezt a felvilágosítást Lujzának, a szerencsétlen teremtés elkezdte szeméit forgatni és arcát firtogatni. Pasotti Lujanóban van a holnap nagy ebéd miatt, a bevásárlásokért. Hogyan, Lujza nem is tud erről az ebédéről? Nem tudja, ki fog jönni? Hát a marchesa, Maironi marchesa asszony! Lujza összereszt.

Pasottinét félreértette szeméinek kifejezését, szemrehányást vett belőlük kiolvasni és sírva akadt, kezeibe rejtve arcát, elkezdte mondani,

rázogatva két szegény fekete hajfürtjét, hogy dühös miatta, dühös! Inkább élne egy eszten-deig kenyéren és vizen, mint hogy meghívja ebédre a marchesát. Ez az ebéd bizony nagy keresztje neki, annyi gond, az előkészületek fáradsága és Pasotti rettenetes gáncsolásai miatt; de a legnagyobb kereszt az, hogy megbántja vele Lujzát. Egyszeresen azért jött el, hogy megmondja kedves kis Lujzájának, mennyire szenved e miatt az ebéd miatt.

— Bocsáss meg, Lujza, — szolt fátyolozott hangján, mely mintha egy régi, besukott spintérből jönne. — Nem tehetek róla, igazán, igazán nem!

Egymás mellett ültek egy kanapén. Pasottinét kivett zsebéből egy nagy zsebkendőt, befőtte vele szeméit egyik kezével s a másikkal kereste Lujzát, a nélkül, hogy fejét elfordítaná. De Lujza felkelt, az íróasztalhoz ment s egy darab papírra felírta: «Hány órákor jön a marchesa? Melyik úton jön?» Pasottinét azt felelte, hogy az ebéd 3¼ órákor van, s a marchesának három óra tájban kell kiszállnia a calcinerai kikötőnél, a hol Pasotti fogja őt várni négy emberrel és a híres gyalogtíval, melyt a múlt században egy milánói érsék használt.

Lujza rendkívüli figyelemmel, szótlánul hallgatott mindenre. Mielőtt elmenne, Pasottinét azt mondta, hogy boldog volna, ha megcsókolhatná azt a drága kis Máriát, de attól fél, hogy nem tudna titkot tartani. Ekkor a jó asszony bal-karját félig zsebébe mélyesztette, kihűzött belőle egy bádög hajócskát s kérte Lujzát, adja leánykájának egy másik vén kopott bárka nevében, ki nem akarja megnevezni magát. Azután leosont a lépcsőn és eltűnt.

Lujza visszatért a Franco számára megkezdett leveléhez s miután hosszasan gondolkodott a tollal kezében, félretette a levelet, elővette a jegyző iratait és másolni kezdett.

Ebédnél egyáltalán nem beszélt. Az ebéd azért is szomorú volt, mert Cia egy ügyetlen észrevételét tett a sajt hiányáról a levesben, mely így nem fog izeni gazdájának; gazdája dühbe jött, azt mondta, hogy ostoba s a a levesből hiányzik a sajt, ő belőle hiányzik a só.

— Jól van, — dörmögte Cia, — csak én velem mérgeledjék.

Ez a tárgy annyira keserű dolgra emlékeztetett, melyeket hiábavaló lett volna elmondani, hogy senki sem beszélt többet. Csupán Mária tette ezt a megjegyzést, néhány perc múlva, fontoskodó arcaival: «mert nincs pénzünk, ugy-e mama, azért nem kell sajtot tenni a levesbe?» Anyja megcsókolta és elhallgattatta. A picizke elhallgatott, önmagával elégedetten. Az ablak nyitva volt, hangok hallatszóttak, melyek hangosan lármáztak az úton a pomodorói

lépcső fölül s Lujza megismerte Pasottinét, a ki bizonyosan akkor tért vissza Lujanóból a bevásárlásokkal és szándékosan beszélt ily hangosan, hogy a Ribera-házban meghallják.

Ebéd után Piero bácsi karszékébe ült a loggián és Máriát ölébe ültette. Lujza egyedül ment ki a terrasra. A naptól megarayozott Bisnagnóval szemben, Valsolda partja majdnem egészen árnyékban volt. Igen messze a caravinai templom fénylett a zöld esücsön, mely a Teution szikláin és Cressogno olajfáin túl, az árnyékon kívül nyúlt be a kék tóba. Lujza arra lefelé nézett, büszke megelégedés kifejezésével. Ah, Pasotti úr, ha az ön ebéde bosszú akar lenni, rosszul gondolta ki!

Szándéka eltökélt volt. A végzet nyújtotta neki ezt a találkozást a vén bűnösrel! Nem volt kételye, sem aggodalma. A szenvedély, mely amnyi idővel előbb megfogant, melyet dédelgett és ápolgatott, felhalmozta benne azt az erőt, mely ha egyszer teljes, egy csapásra át-alakítja a gondolatot tette, annyira, hogy ezáltal elveszni látszik a cselekvőnek felelőssége, holott csak hátratólódik arra az első, belső mozzanatra, a mely a kísértésnek engedett.

Igen, holnap vagy a kikötőnél, vagy a Calcinerán, vagy az Amunziata-templomnál, szembe fog szállni a marchesával megvetéssel, meg fogja izenni a háborút szemtől-szembe, tanácsolni fogja, hogy óvakodjék, mert fel fog használni ellene minden törvényes fegyvert. Igen, ezt fogja mondani és ezt fogja tenni, ő maga, egyedül, miután Franco nem akarja. Ha Franco ígért is valamit, ő nem ígért semmit. Visszaterve a loggiába, beszélgetni kezdett a bácsival, tréfálni Máriával, vigabban, mint hónapok óta valaha. Később egy levélkét irt barátjuknak, V. ügyvédnek, kérve őt, hogy jöjjön el, mielőtt lehetséges. Meg akarta tudni tőle, hogyan használható fel a Gilardoninál levő iratokat. Ezután folytatta a másolást a porlezzei jegyző számára.

*

Másnap Benjamin tanár megjelent Oriában, egy órával előbb, mint a mikorra Lujza hívta. Eszter «igen»-je óta ez az ember átalakult. Sokkal fiatalabbnak látszott, mint előbb. Bőrének sárgás színe, melyet egy belső, rózsás fény át-sugárzott, majdnem egészen eltűnt már, csakis koponyáján látszott, a melyen Lujza nap-nap után várta, hogy új haj fog nőni.

Ezúttal egész aggóvára érkezett. Rosz újságokat hozott. S. Matetteben azt beszélték, hogy Comóban elfogták és elszállították a pellói orvost s találtak nála leveleket és jegyzeteket, melyek más egyénekre kompromittálóak voltak; ezek között megnevezték don Franco Maironit is.

— Franco miatt nem aggódom, — szolt Lujza. — De különben hallja tanár úr, ez annyit tesz, hogy az osztrák császár számlájára írjuk a pellói dokort is, a ki jó vastag s egy sereg fontot nyom; de ne gondoljunk most szomorú dolgokra olyan napon, mint a mai.

Megmagyarázta neki, hogy ha Eszter eljön, a mint mondta, két órákor, magukra fogja őket hagyni egy fél óra múlva. A loggiában ott van ugyan a bácsi, de nem illik őt háborgatni. Maradhatnak a teremben.

— De előbb egy igéretet akarok öntől, — szolt Lujza.

— Minő igéretet?
— Szükségem van a híres iratokra.
— A mikor akarja.
— Látja, hogy én kérem azokat, nem Franco.
— Igen, igen, a mit ön tesz, az mind jól van. Holnap elhozom önnek az iratokat.
— Helyes.

Lujza a harisnyával kezeli között beszélgetett, folyton kötogetve, a derült nyugalom lát-szatával, melylyel azonban nem sikerült egé-szen elfőnie belső izgatottságát, mely az előbbi napról keletkezett, az álmatlanságtól növekedett és nőtt, a mily mértékben közeledett az elindulás pillanata. Még hangjának tréfás hang-lejtésében is valami szokatlan húr rezgett. Hájában, mely máskor mindig a legrendesebb volt, a rendtelenség egy árnya látszott, mint egy könnyű fuvallat érintése, mely mintha homlokát súrolta volna. A tanár nem vett észre semmit és a loggiába ment beszélgetni a mér-nökökkel.

Eszter ¾2 órákor jelent meg, azt mondta,

hogy mennydörgést hallott s azért jött előbb. Mennydörgést? Lujza azonnal kiment a terrasra az eget megnézni. Erősen fenyegető felhőt nem látott. A cressognói csücs és a Galbiga fölött az ég egészen derült volt a Como-tói hegyekig. A másik oldalon, Carona felett sötét volt ugyan, de nem nagyon. Ha a marchesa nem jönne, felve a rozsz időtől! Elővette a régi kis távesövet, mely mindig a loggiában állott. Semmit sem látott. Amde még igen korán is volt. Hogy három órára a Calcinerához érjen, a marchesának a nehéz gondolással el kellett indulnia ¼3 óra felé; Lujza tehát visszatért a terembe, a hol Eszter, a tanár és Mária ültek. Jobb szerette volna, ha Mária a loggiában marad a bácsival, de Ombretta kisasszony, valahányszor idegenek jöttek, mindig anyjába kapaszkodott s csupa szem és fül volt. Lujza arra gondolt, hogy elindulása percében majd elküldi s addig magánál tartotta. Egyébiránt a jegyesek félrehúzódtak s majdnem félhangon beszélgettek.

Két órákor Lujza ismét kiment a terrasra, nézte a távesövet, vajjon a gondola véletlenül nem bukkan-e elé a Teutionnál. Talán a marchesa siettetni jövetelét a rozsz idő miatt. Semmi. Azután nyugat felé tekintett. Az ég nem volt sötétebb, mint előbb. Csupán a Bisnago és Caprino hegyek között a könnyed bemetszés fölött, melyet «Zocca di Ment»-nek neveztek, jött fel az Intelvi völgyből és tornyosult egy nagy sötétkék felhő, baljóslatian, mint egy felhúzott szemöldök a vak szem fölött. Mintha meglátta volna mogorva pajtasainak seregét, a melyek Carona felől a tó fölé húzódtak és ő is részt akarna venni a kirándulásban. Lujza nyugtalankodni és félni kezdett, hogy a marchesa nem jön. A kertbe ment megnézni a Bogliát. A Boglián csak fehér, könnyű felhők voltak. Visszatért a terembe s ott találta Máriát a tanár és Eszter előtt állva, kik mindketten nevettek, nagyon elpirulva.

(Folytatása következik.)

ÁLOM. ÁLMATLANSÁG.

Azt mondják, az álom a halál szimboluma. Nem az. Az álom az életre való készülődés. A zsidó-keresztényen mithosz egyik legszebb, legpoetikusabb jelenete Éva teremtése. Az ártatlan álmát álmodó Ádám felbérésekor ott találja az ő élete párját, az emberiség fennmaradásának, örök tenyészetének biztosítékát, millió nemzedék ősanóját, a ki az ő testéből vétetett, vele egy vér, a ki arra van hivatva, hogy neki az életet szebbé, unalom nélkül valóvá tegye és az ő fajtát tovább szaporítsa mind az időknek végéig.

Van-e szebb, van-e teljesültebb álom, van-e termékenyebb alvás e világon? Az ősapa alszik édesdeden, s alvása alatt megszületik az örök élet: az ősanja!

Kell-e nagyobb bizonyíték arra, a mit legelő mondand, hogy az álom az élet előkészítője és semmi köze a halálhoz?

A mi zengzetes magyar nyelvünk nem is elégzik meg azzal, hogy édesnek mondja, hanem elnevezi az ép, egészséges álmot édesdednek.

Az öreg Homér is becézgeti az álmot, felékesíti a legszebb jelzőkkel, elnevezi Agamemnon álmát nedumosnak, ambrosiosnak. Érezetnli akarja, hogy milyen kedvesnek, milyen becsesnek tartja.

De legszebben írja le Shakespeare az álmot Macbethben: «a gond kuszált szövedékét kibontja, bük fürdője, sebzett szívek balzsama, a nagy természet második ét-sora, fő tápszerünk az élet lakomáján.»

Az ember minden időben érezte azt, a mit a magyar közmondás kifejez: «rég pildabeszed, étel, ital, álom, hogy az egészséghez szükséges ez három.»

Miért olyan becses az álom? Mi történik az alvó ember szervezetében? Mi az alvás?

Harmatzy Desző: Templom-interieur.

AZ ORSZÁGOS MŰVÉSZI ÉS TUDOMÁNYOS FÉNYKÉPKIÁLLÍTÁSRÓL.

elő. S a szerveknek e minimális működése különös álmokat látta az álmodóval. A halló idegek az a csekély munkája, melyet nem is hallás, csak sejtítés következtében végez, az alvó fantáziája folytán esetleg ágyúdörgéssé, égzengéssé magasztosul, s mint ilyen szerepel álomképében. A kellemetlen szagra borzasztó, pesztilenciális környezetben, holttestek, mo-csáros vidékek közelében látja magát. Epen így szászorosan nagyítja az izlés útján nyert ingert is, s ha hálóingének gombja kissé megnyomja a mellét, Atlást rajzol ki neki fékevesztett képzelődsé.

Mert az idegek tevéketlensége és kivált az aggyelődé csak korlátolva van, de nem teljes. Az aggyelődnek leginkább azok a sejtjei tom-pulnak el alvás közben, melyekben az ítelet, a józan ész lakik, míg azok a sejtjei és duc-zok, hol a fantázia székel, alvás közben is folytatják munkájukat, s minthogy a gátló akadály: a józan ítelet nem korlátozza őket, za-bolatlanul csaponganak szerzettség, a legzava-rosabb, s a legképtelenebb eszmelánezzolatok szédítő útján.

Ha az ember teljesen egészséges, ha az al-vás közben kapott ingerek nem nagyon erő-sek, akkor az álmok nem torzulnak rémké-pekké. Akkor többnyire azok a napi esemé-nyek ismétlődnek az álmodó agyában, melyek az ő megszokott, rendes foglalkozásával fü-genek össze. A természetes, az egészséges ál-módás felséges példája az Arany csöszé, a ki:

«Alszik pedig, s álmában hortyogat
Élvezve sok szép égi látományt;
Markol temérdek csoszgarasokat,
Üveg pálinkát és pipadohányt.»

Ez az egészséges ember álma, de csak a fiatalé, a mikor bizony még az is megcsik, a mi Toldival történt, hogy: «tisztá nyál csordult ki Toldi szája végén.»

Az öreg ember álma nem ilyen. Öreg kor-ban az ember nem alszik hosszan, egyfolytában, hanem gyakran felébred, többnyire nem is alszik mélyen, csak szendereg, szundikál. A test egyes részeinek funkciói a sejtjei kopása, sor-vadása következtében nem levén olyan ösze-vágók, mint a fiatal emberben, az alvás sem lehet olyan tökéletes. Innen van, hogy a suton ülő öreg asszony elbólszik csakhamar, de mire az unokája a legény esőkját viszonzóná, akkorra már szerencsésen felébred.

A beteg ember álma még rosszabb. Vagy lethargiává, kába álomná süllyed, vagy rend-kívül szakadozott, rémképekkel teljes, fel-fel-riadó. Nem üdíti, csak kifárasztja a testet, s az ébredő bággyadtabb, mint elalvása előtt volt.

Az élő testnek álomra azért van feltétlenül szüksége, hogy alvása közben energiát hal-mozzon fel az ébrenlét idejére. Ugy tesz a szervezet, mint a jó háziasszony, a ki elrakja a nyári gyümölcsöt szépen befőzve télre. Mint a jól számító gazda, ki hét kövér éve ter-mését takarékmagtárába rakja a hét sovány esztendő számára. Az alvó megtakarítja teste erejét, hogy az ébren levő kellő kitartással munkálkodhassék. Takarékoskodik éjszaka, hogy nappal annál többet adhasson ki. S az alvás közben kipihent izmok, a kevesebb munkát végzett tüdők, a lassabb tempóban mű-ködő véredények, a kevesebb meletet fejlesztő test a felébredés után megújult erővel, meg-sokszorosodott kitartással végezheti tevékeny-ségét.

Látható ebből, hogy az az ember, ki nem adja meg testének a kellő nyugalmat, meg-lolja saját magát. A ki kevesebbet alszik, mint a mennyire testének szüksége van, a legnagyobb tékozló a világon, mert életét rö-vidíti meg. És munkájának eredménye sem lesz soha olyan tökéletes, mint azé, ki mielőtt dolgozni kezd, jól kialussza magát. Nem hiába mondja Kőlesey, hogy «a kiderült fő többet te-het egy órában, mint a beteges egész nap.»

De az igaz, hogy nem egyforma az emberek álom szükséglete, ép úgy, mint nem egyforma a felvett táplálék mennyisége sem. Az újszülött 24 órából sokszor 23-at alszik, holott egy normális felnőtt embernek nyolcz óra untag elég. Bizonyos, hogy e tekintetben nagy be-folyása van a megszokásnak is. Voltak hosszú élelti, nagy tudósok, kik rendszeren csak 4—5 órat aludtak napjában, viszont voltak és van-nak nagy gondolkodók és szellemek, kik 9—10 órat szoktak aludni. Goethe hatalmas alvó volt, míg Humbolt kevéssel beérte.

Hogy milyen édes kínese az embernek a jó álom, azt semmi sem mutatja úgy, mint azok-nak az állapot, kiket a természet azzal a csapással sújtott, hogy nem tudnak aludni. Minő kétségbeesés hangja az, melyet Mac-beth hallat: «Glamys megölte az álmot s azért Cawdor nem alhatik többé soha, Mac-beth nem alhatik többé soha!» A győtrelem, a szenvedés legnagyobb fokának ad kifejezést ez a felkiáltás, ez az álmatlanságtól való ret-tegés.

Nézzünk meg egy idegbeteg embert, mikor lefeküdni készül abban a tudatban, hogy ágyá-ban nem pihenni, csak győtrődni fog. Hogy fél az éjszakától! Csekélyke remegő reménye van, hogy majd csak elszenderedik. Értzi az alvás szükségét, s retteg, hogy azt kielégíteni nem tudja. És előre hallani véli az óra egy-

A KÖZÖNSÉG AZ EMLÉKOSZLOP ELŐTT.

más után való ütését, előre kiszemeli azt a kint, a mit akkor érez, mikor egyik pillanatban melege lesz, másikban fázik az ágyban. Fél lefeküdni, fél ébren maradni.

És ez az előre való félelem kétségtelenül hozzájárul ahhoz, hogy csakugyan rossz éjszakája legyen. Az izgatott agyat és a kizaklatott idegrendszert kerüli az álom. Jön helyette hálótársul a töprengés, az élet temérdek gondjának végnélkül való tovább gombolyítása, a feljött idegrendszer és a vérrel roszul ellátott agyvelő munkássága által megnagyobbodott rémeszmék egymást kergetése, a roszul működő szív erős dobogása, fetrengés, hánykolódás, s hosszú-hosszu kínlás után valami félálom, félbrenlét, melyről maga az alvó előre tudja, hogy nem is tart soká, nem is ér semmit.

Igazi circulus vitiosus. Az aludni készülő izgatja magát azzal a gondolattal, hogy nem fog tudni aludni, s nem alszik azért, mert fel van izgatva. Nyilván beteg testének valamelyik része. Ez a betegség okozza az izgalmat, s elűzi a várva-várt álmot. Így születik meg sokszor az általános idegesség, a neurasthenia, mely aztán állandóvá teszi az álmatlanságot.

Közbevetőleg szólva, ezzel az 'idegesség' szóval nagyon gyakran visszaélnék a mi korunkban. Sok ember, különösen úri sorban levő asszony egészen hozzá illőnek, divatosnak, finomnak tartja azt, hogy ő ideges. Azt hiszi, hogy ez valami modern dolog. Ha hiszterikusnak mondják, azt nem nagyon szívesen hallja, de már a neurastheniát magához méltónak tartja. Ez korszerű. Nem jut eszébe, — talán nem is tudja, — hogy a középkorban az emberiség szintén sok idegbetegségnek volt rabja, csak hogy akkor nem beszéltek hiszteriaról, hipokondriáról, neurastheniáról, hanem megfontásról, lidérczről, boszorkányról s a keresztes háborúk rajongói, a flagellások örvongói, a rémuralom vadjai és a többi, épen úgy beteg idegzetű és agyvelőjű szerencsétlenek voltak, mint a mi korunk neurastheniás és hiszterikus szenvedői. Az úri nő manapság nem mérges, hanem ideges, s mikor összevész fűvel-fával, mikor földhöz csapja a leveles tálat és leszamaraz minden körülötte két lábon járó Isten teremtetését, szegény idegeit hozza melegségül annak az állapotnak, mely voltaképpen sokszor nem is betegség, hanem neveltlenség, zabolátlanság és természetes következménye annak, hogy úgy a szülei háznál, mint az ura házában mindenki örökösén csak kényeztetette és soha sem juttatták eszébe azt, hogy neki is megvannak más felebarátai iránt a maga kötelességei. Asszonyomnak szótam, uram is értsen róla.

Az azonban tagadhatatlan, hogy korunkban sokkal számosabb a valóban ideges ember, mint hajdanában volt, s így az álmatlansággal is sokkal több küzdök. Hogy milyen

AZ EMLÉKOSZLOP.

NÉPÜNNEP A TETTÉN.

NAPOLEON KATONAI EMLÉKOSZLOPÁNAK LELEPLEZÉSE PÉCSETT.

elterjedt nyomorúság ez ma, azt mutatja az orvosságoknak az a rengeteg sora, mely mind az álmatlanságot akarja gyógyítani. Az öreg opiummal és az ő sok származékával kezdve meg a sort, folytatva a chloral-félékkel, aztán a sulfonállal, veronállal és a többivel, a brom-félék hozzáadásával több mint 60 szer van ma használatban az altatók csoportjában.

De ez nem csuda a mi korunkban, a mikor az ember, — kivált a városi ember, — a természetessel annyira ellenkező életet él. Nem is beszélve arról a túlekedésről, a melyet a gyors pénzszerezés magával hoz, nem is gondolva arra, hogy minden dolgunkat carriereben nyargalva végezzük, csak azt vegyük figyelembe, hogy a bennünket környező tárgyak és berendezések mennyire ártalmára vannak idegeinknek. A négy fal közt gáz, vagy vilámlámpák mellett élő, szabad levegőt csak ritkán élvező, telefont hallgató, az utcán vilamos és motorkocsik közt folyást életét, épségéért aggódó, s a mellett a drága, modern élet számtalan igényét kielégíteni kívánó és e miatt magát rabszolgaként hajszoló ember eredetileg acélos idegei természetesen több rongálásnak, megbetegedésnek vannak alávetve, mint azé, ki 'szánt, vet, fákát nevel', vagy 'solutus omni foenore, paterna rura bobus exercet suis'.

Az ilyen ember álma természetesen nem lehet valami nyugalmas, mert idegrendszere többé-kevésbé beteg. Már pedig az idegek, az agy megbetegedései álmatlansággal járnak. A kisajtott agyvelő félelmetes betegsége, a napjainkban oly gyakori agylágyulás, paralysis progressiva jelöltjei sokszor hetekig be nem hunyják szemüket, s ha elszenderednek, rémes álmokkal gyöttrődnek. A delirium tremens áldozatai szintén álmatlanok. Jól alvó elmebeteg általában nem igen van.

De hát mivel gyógyítsuk az álmatlanságot? Semmi esetre sem álomhozó szerekkel, — azokat hagyjuk az orvos rendelkezése alatt, hanem azzal, hogy igyekezzünk minél természetesebb, minél egyszerűbb, minél kevesebb izgalommal járó, nagy szenvedélyeket nem keltő contemplatív életet élni, filozóf nyugalommal, derült kedéllyel, óvakodva életmódunkban minden olyan élvezettől, mely érkeink, idegrendszerünk, agyvelőnk szabályos működését a rendestől eltérő, rohamos munkálkodásra kényszeríti. Igyekezzünk optimisztikus világgélfogásra. Ne azon sopánkodjunk, — mint egy nagy emberünk mondá, — hogy elvesztettük a balszemünket, hanem örüljünk annak, hogy látunk a jobbal. Növeljük akaratunk erejét, s kerüljünk mindent, a mi sötétben látókká tenne bennünket. Ne akarjunk aranyhegyeket halmozni fel magunk körül, meggondolván, hogy a leggazdagabb embernek is csak egy s többnyire rosz gyomra van.

Dr. Osváth Albert.

FRANCIÁK MAGYARORSZÁGON.

Pécs városa Napoleon világhódító hadjáratainak egyik, reánk nézve érdekes mozzanatát ünnepli e hét folyamán. Ez az ünnep a magyarországi napoleoni harcok eseményeire emlékeztet, s szövege meg a kegyelet szavát s hogy külső keretében is méltó legyen az egykori harcok jelentőségéhez, a magyar és francia kormány küldöttei képviselőiben áldoz az egykori harcok emlékének. Az ünnepély maga inkább szimbolikus jellegű s mint ilyen, nem a lokális események emlékének, hanem az 1809-iki magyar-francia hadakozásoknak szól, mert a napoleoni hadjáratok idején Pécs városának nagyobb szerepe a történelmi köztudat szerint nem igen volt. Az 1809-iki insurrekcionális harcoknak nem Pécs, hanem Győr volt a középpontja, sőt a harcsteret ama területéből, mely Pozsonytól kezdve keleti irányban a Nyitra és a Duna vonalában, nyugaton Pozsonytól lefelé Sopron, Kőszeg és a stíriai határszél, délen Zalaegerszeg, Keszthely, a Balaton vonal, keleten pedig Székesfehérvár-Pest irányban húzódott, — egészen kiesett, úgy hogy Barcs, Magyaróvár, Sopron, Moson, Sárvár, Kapuvár, Kőszeg, Pápa stb. helyek körül mind fontosabb események mentek végbe,

KILÁTÁS AZ EMLÉKOSZLOPTÓL A VÁROS FELÉ.

VICOMTE DE FONTENAY BUDAPESTI FRANCZIA FŐKÖZVUL FŐLOLVASSA A HÉCSI FRANCZIA NAGYKÖVET BESZÉDÉT.

mint Pécsen, hol még kisebb ütközetet sem vívtak az ellenséges csapatok.

Az a százhuszonöt francia katona, a ki itt, részben, mint fogoly, szökevény vagy bolyongó, a saját seregétől elmaradt, a Macdonald hadtestéhez tartozott. Ennek a híres generálisnak, a ki Napoleon valamennyi hadi vállalatában részt vett, Magyarországon az volt a feladata, hogy az Olaszországból jövő János főherceget Laibachon és Cillyn át Magyarországra kövesse és iparkodjék tüntetésekkel, kisebb harcokkal és portyázó rajtaütésekkel haladásában akadályozni. Macdonald május vége felé átlépte a magyar határt, a francia előhadat ugyanekkor Grouchy tábornagy vezette, kinek később a waterlooi ütközet elvesztését tulajdonították. Közel két hónapig tartott a francia hadsereg Magyarországon való időzése, de e két hónap alatt nem hogy Pécsen, hanem a többi helyeken sem történtek jelentékeny ütközetek. Egyedül Győr volt a kivétel, hol az insurrekció és a Beauharnais Eugen olasz alkirály vezetése alatt álló francia sereg június 14-én délután egy órától négy óráig ütközetet vívott, mely a magyarországi hadműveletek további sorsát véglegesen eldöntötte.

Az egész hadjárat, mely magyar területen folyt le, inkább abból a szempontból érdekes, hogy Napoleon világra szóló vállalataival Magyarországra is, habár nem épen előnyére,

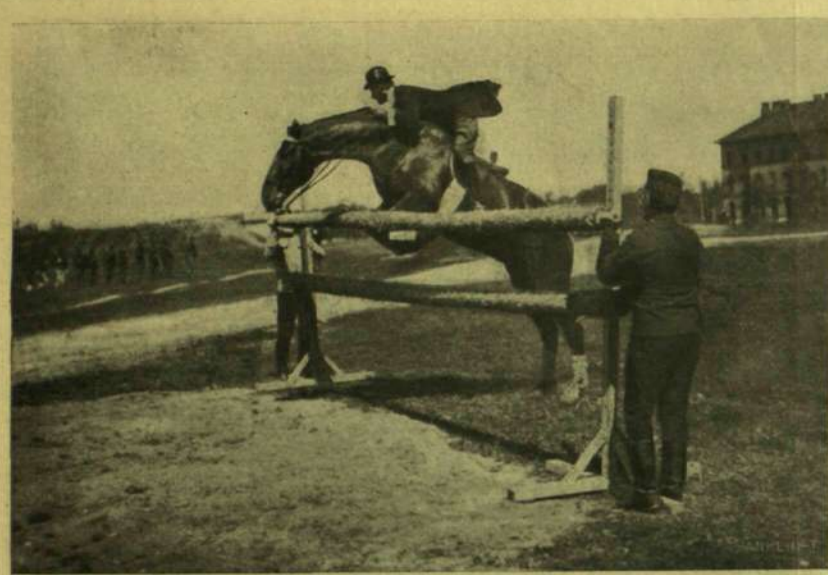

MAGYAROK ÉS FRANCIÁK CSOPORTJA AZ EMLÉKOSZLOP ELŐTT.

NAPOLEON KATONAI EMLÉKOSZLOPÁNAK LELEPLEZÉSE PÉCSETT.

vonatkozásba jutott. Azok a híres francia vezérek, kik nemrég az asperni csatában harcoltak az osztrákok ellen, 1796-tól kezdve pedig Napoleon oldalán résztvettek az összes Európai hadjáratokban, ezuttal Magyarországon is megjelentek, hogy szereplésükkel Napoleon rendkívüli lángelméjének emlékeit itt hagyják a mi történelmünkben. Massena, Macdonald, Dunois, Rapp, Berthier, Bertrand, Lauriston, Montbrun, Grenier és még számosan világhírű hadvezérek voltak már ekkor s a magyarországi expedíciót nem is tekintették túlságosan nehéz feladatnak. A francziák ugyanis jól voltak értesülve az insurrekció viszonyairól s eleve azzal a reménnyel mentek a küzdelembe, hogy a győzelem minden valószínűség szerint az ő fegyverüket fogja kiérni.

Az osztrák hadvezetőség súlyosan bűnhődött most olyan hibáért, melyeket féltékenységből és túlzott óvatosságból a magyar nemzet ellen évtizedek óta és különösen a napoleoni hadjáratok alatt tanusított. A magyar alkotmány érdekében a nemesség tartozik megvédeni az országot, mihelyt az ország területén ellenség mutatkozik. A nemesség készséggel teljesítette ezt a kötelességet, ámde az osztrák kormány attól tartva, hogy a jól kiképzett és jól felszerelt nemesi insurrekció válságos politikai idők esetén ellene is épen olyan jól fordíthatja

KERESZTES ÁKOS HUSZÁRHADNAGY (SZOMBATHELYI 11. HUSZÁREZRED) MAGASUGRÁSA.

KATONATISZTEK DÍJUGRATÁSA. — Menyhárt Antal főlővelel.

a fegyvert, szándékosan mulasztotta el a csapatok kiképzését és fegyverrel való ellátását. Ebben a hadjáratban történt az az ismeretes anekdota, hogy a tiszai insurrekciós hátrálás közben a kiabáló Alvinczy generálishoz oda lépett és elébe vágta puskáját, melynek se taplója, se kovája nem volt. A huszonegy ezere menő insurrekciós hadból a csata napján nyolcz ezer még mindig nem volt felszerelve és egy ilyen seregtől kívánta volna az osztrák hadvezetés, hogy Európa legjobb katonái fölött győzelmet arasson.

A János főherceg megindulása után azonban nem lehetett a harcok kikerülni. Az osztrák főherceg nyomában ott voltak a francziák és Beauharnais Eugén alkirály június 4-én már elhagyta Bécsüthelyet, hogy a magyar területre át lépjen. Sopron, Kőszeg, Szombathely elhagyása után Sárvár körül egyesült Macdonald hadtestével s miután Macdonald kisebb különítményeket figyelő és hirszerző feladattal különböző pontokra kitölt, tovább haladtak Győr irányában, hol a döntő ütközetnek kellett megtörténnie. János főherceg már június 13-án hadrendbe állította a magyar hadakat, melyek négy kerületet alkottak. A dunáninneni kerület parancsnoka báró Dávidovich tábornagy volt. A dunántúli báró Ott altábornagy. A tiszáninneni insurrekciót gróf Hadik vezérőrnagy, a tiszántúli báró Duka altábornagy vezényelték. A magyar sereg felállítására június 13-án ez volt: a jobbszárny a győri erődített tábornál állott a külvárosokra támaszkodva. A centrum Győr-Szabadhegy-Kis-Megyer magaslatokat szállotta meg, a balszárny Kis-Megyertől délre Pusztá Taplányig húzódtott. A franczia sereg június 14-én reggel a következő hadállásba tagozódott. A jobbszárny Montbrun tábornok parancsnoksága alatt Pusztá-Taplányt vett irányul Kis-Barátnál vet állást. A centrum Grenier vezetésével Csanaknál Szabadhegy-Kis-Megyeri magaslatok irányában. A balszárny Lauristonnál élén a közép meghosszabbításában balról-jobbra húzódo irányban. A támadást a francziák kezdték meg a centrummal, melyet lépésviszonyban toltak előre. Az insurrekciós keményen tartották magukat s kétszer is visszavetették az előretörő roham-oszlopokat. Ekkor a centrum fedezésére Eugén huszonegy ágyút vontatott fel egyik közeli dombra és ugyanakkor Montbrunnat parancsot adott, hogy lovasságával támadja meg az insurrekciós lovasságot. Mielőtt Mécsey altábornagy észrevette a Montbrun szándékát, az Andrassy-dandárt rögtön kikanyarította a franczia támadás arcvonalaiba. Ugyanezeken egy másik dandárral francziák oldalába akart törni. Tervét azonban nem hajthatta keresztül, mert az insurrekciós, mielőtt a franczia roham elérte volna őket, úgy összezavarodtak, hogy a rend tökéletesen felbomlott és az egész magyar balszárny meghátrált. A centrumban azért keményen folyt a harc ezután is. Csak mikor a balszárny egészen elszakadt és a francziák tartalékait is bevonták, hagyták el a harcállást s délután négy óra után az

egész vonalon megkezdtek a visszavonulást. Ezzel az epizóddal vége is lett a győri csatának s egy hónap mulva már a wagrami harctéren voltak a francziák, hol az osztrákok fölött az összes eddigi diadalo között a legnagyobbat aratták.

A pécsi ünnepély ezeket az epizódokat idézi fel és állítja oda az aktualitás előterébe. A magyarországi napoleoni expedíció a többi nagy hadivallatokhoz mérve jelentéktelen epizód csupán. Tulajdonképpen a Napoleon ilyesztetésének tekinthető, a ki így akart elégtételt venni magának, a miért a magyarok nem hallgattak csabító szövegére és vonakodtak a dinasztiaól elszakadni. Az idő és az események nem sokára igazolták a magyar nemzet magatartását. Napoleon szerencsésje amolyan pünkösdi királyság volt, mely abban a pillanatban összeomlott, mihelyt a hadiszerencse elpártolt tőle. Nagyságának és lángelméjének azonban ez a szerencsétlenség nem tudott ártani. A világtörténetben neve a legnagyobbak között fog szerepelni ezután is s az olyan ünnep, mely ennek a kultuszának áldoz a kegyelet és az emlékezés eszközeivel, mindig megérdemli az érdeklődést.

ARANYORSZÁG ÉBREDÉSE.

— Az indiai legújabb mozgalom. —

Eljön az idő, a midőn az angol világbirodalom elveszti koronájának legdrágább ékeségét, a mesés Aranyországot: Indiát. A felvilágosultság, melyet egykor jogszimul tekintettek Európa fejedelmei, hogy birtokukba vegyék az óvilág sötétjében tévelygő birodalmait a népek millióival és mérhetetlen gazdagságukkal együtt: éltető szélfúvóként végighúzza a föld kerekén és megmozgatja Azsia loma és nehéz levegőjét is. Felébredt s nagygyá lett Japán; Khina érezni kezdi erejének végtelenségét; Tibet, melynek kapujánál megtörve rogyott össze egykor a szegény Kőrösi Csoma Sándor, feltárta évezredek óta őrzött rejtelmét, Középszasia tud már a világról, a mohamedánokégsz tépi bilincseit s emberi jogokat kér — és felriadt hosszú, mély álomból, mely a feilumhatatlan fény tündéreségével és a feneketlen nyomor rémképeivel volt tele, felriadt és feleszmélt a regés India.

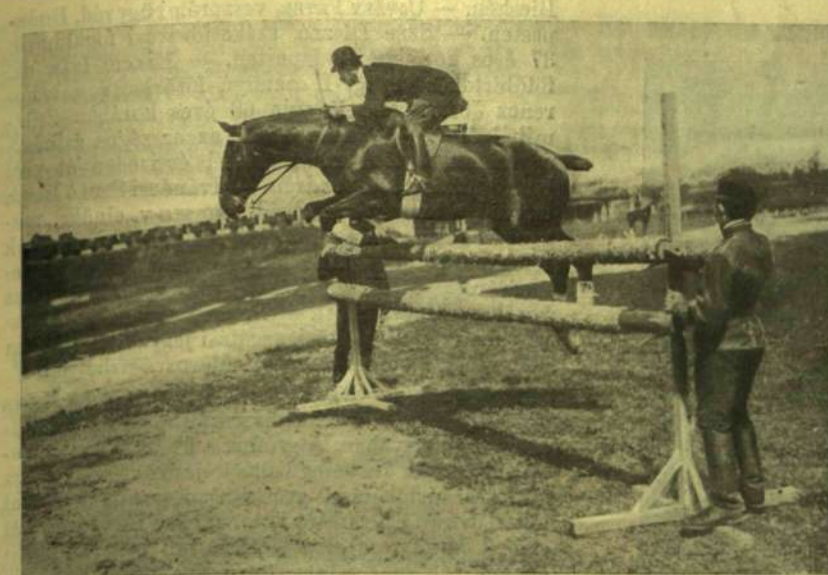
Angolország fegyverrel igazta le és fegyverrel tartotta féken mindmostanig ezt a nagy birodalmat, mely hatszor akkora, mint Franciaország és háromszázmillió embert tart el földjén. De a civilizáció, mely rabszolgatartója volt, idő múltával nevelője lett a hindu millióknak. Megtanította reá, hogy az ember nem szolgál, hanem szabadnak születik s hogy a szabadság olyan kincs, melyért érdemes kockázni a vetni az életet s mely nélkül élni, ha egyszer megismerte, a hindunak sem érdemes. És nagyot fordult a világ Indiában. Az idegenek korlátlanul uralkodtak még mindig, de a hindu érezni kezdte szolgátságát; az insig és a dőghalál még mindig milliószámra pusztította az emberéletet, de a tudásvágy

mind többet hajtott a civilizáció forrásához, Európába, s ezeknek, visszatérve testvéreikhez, sajogni kezdett szívök a népért. És India a forrongás, a hangos elégtelenség hazája lett. Az angolok tízzel és vassal fojtották el a népmozgalmakat, de a vérbe fült szipoj lázadás borzalmai olthatatlaná tették az elnyomottak, a megvertettek és a leigázottak keserűségét. A művelt hinduk kezükbe vették a nép ügyét. Az erőszakról sem irtózó összeesküvés megszokottá lett Indiában. Az angolok, kénytelenségből, megadtak egy-egy szabadságot, de ez a szabadság is fegyver lett a békétlenek kezében. És a benszülötteknek hatalmas sajtója támadt Indiában s az újságok nyomán mindegyre izmosodó magyar nemzet magatartását. Napoleon szerencsésje amolyan pünkösdi királyság volt, mely abban a pillanatban összeomlott, mihelyt a hadiszerencse elpártolt tőle. Nagyságának és lángelméjének azonban ez a szerencsétlenség nem tudott ártani. A világtörténetben neve a legnagyobbak között fog szerepelni ezután is s az olyan ünnep, mely ennek a kultuszának áldoz a kegyelet és az emlékezés eszközeivel, mindig megérdemli az érdeklődést.

«Ne féljete! Vajmi kevesen hallgattak az ifjú Mazzinira, midőn szive szakadtán elhatározta, hogy megszabadítja a szolgátságtól szenvedő hazáját. De Olaszország most már levelezte bűnét, vérrel mosta le gyalázatát. Bengália gyermekei, csak ti nem vállalkoztatok erre?»

«Nincs esztendő, hogy milliókat ne pusztítana el közületek a dögvész és az éhhalál. És mégsem akad Bengáliának tizezer szülőte, ki kész volna meghalni, hogy boszút álljon hazánk megaláztatásáért? Nem több félmilliónál az angolok száma Indiában, és mily kevés az angol hivatalnok egy-egy kerületben! Ha erős az elhatározástok, egy nap alatt végezhetek a brit uralommal. Elérkezett végre az ideje, hogy megtudják az angolok, hogy nem tartat örökké: élvezni az uralkodás gyönyörűségét egy idegen országban, melyet jogszimulatul vett tulajdonába. Hadd tudják meg végre, hogy nem élhet már tovább s bátorságban a tolvaj, ki idegen tulajdont tett a sajátjává. Áldozza fel ki-ki az életét, s oltsa ki helyette egy angol életét! Áldozzatok fel élteteket, engesztelésül, a szabadság templomában! Vérontás nélkül nem imádhajta senki ezt az istenséget!»

Ilyen gyűlölet áll hátterében annak az agasztó harcnak és nyugtalanságnak, mely urrá lett mostanában India éjszaknyugati határán. Afgán bandák, rendes afgán csapatoktól is támogatva, betörnek az indiai területre és Anglia sietve küldi ellenök a büntető expedíciót, hogy a harc lángja magasabban fel ne lobbanhasson. Kérleli és fenyegeti Habibulla emirt, az afgánok uralkodóját, ki egy évvel ezelőtt barátságot fogadott az angol királynak, vendégül ment Indiába, megkapta az

KERESZTES ÁKOS HUSZÁRHADNAGY (SZOMBATHELYI 11. HUSZÁREZRED) MAGASUGRÁSA.

KATONATISZTEK DÍJUGRATÁSA. — Menyhárt Antal főlővelel.

angolok kegyelméből a «királyi felség» címét, de a ki azóta duzzogva félrevonult, mert Anglia megsértette híuságát, tudta nélkül osztozkodott Azsián Oroszországgal, s visszavonta a címet, melylyel egyszer már megajándékozta. Habibulla emir szabadkoczik s tagadja, hogy része volna az afgán határszélén kitört nyugtalanságban, mely ha nem szűnik, vagy elharapódzik, és arra kényszeríti Angliát, hogy indiai hadait az éjszaknyugati határra, a Khaiber-szoros elé küldje: könnyen kitörhet háromszázmillió lélek szabadságharca Indiában. Habibulla múlt évi látogatása Indiában úgy is sok gyanu magvát hintette el. Az emir, a ki mohamedán uralkodó, egész utjában igyekezett elsimítani az ellentéteket India mohamedánjai és hindui közt, — a mely ellentéte Anglia hatalmát építi — és nem lehetetlen, hogy Angliának és az örök békének ez a hűségnek hitt barátja egyszer csak elveti álarcát és utána nyúl a fellázadt indiai császárság koronájának.

De minden jel arra vall, hogy India elszakadásának ideje még nem érkezett el. Habibulla emir nem érezheti magát elég erősnek az angol világbirodalommal szemben s az azsiái despotá bizonyára inkább ijedtében, mint haragjában, elrendelte, hogy azoknak, kik országában Anglia ellen lázitanak, tépjék ki a nyelvét, annak az alattvalójának pedig, ki elhagyja Kabult, hogy a felkelőkhez csatlakozzék, üssék le a lábát.

Anglia ezuttal is végezni fog ellenségeivel. Az indiai kérdés pedig majd akkor dől el, ha Anglia hozzá mért erejű ellenséggel keveredik külső bonyodalomba. Az angol király ezért örökdió oly féltő gonddal a világ békéjén.

— a.

A MÁJUS-ÜNNEPEK ANGLIÁBAN.

A híres «May-Day» újraéledése.

Nálunk Magyarországon manapság már egészen általánossá vált az a panasz, — s legyünk őszinték: nem is alaptalanul, — hogy a régi jó magyar népszokások, melyek hajdanában oly idillikus hájt kölcsönöztek elődeink egyszerűbb életének, hova-tovább pusztulóban vannak. Költészettörténeti szempontból vett népdalaink kivészen, — jellegzetesebb népszokásainkat ma már legfeljebb csak hivatásos etnografusaink részesítik a megillető figyelemben s maga a töbgyökeres magyar nép is lassanként mindjobban kivetkőzik az őt valamikor oly híressé tevő eredeti jellegéből. S a népeletnek ezeket a beteges jelenségeit nem is törekszünk orvosolni; műveltebb társadalmunk alig vagy egyáltalán nem érdeklődik irántuk. A mi viszont jelentékenyen kóros tünet, melynek végeredménye korántsem a megyarorság erősödése lesz.

Oly nemzet, mely az angol-nál görösebben ragaszkodik eredeti szokásaihoz, népeletének jellemzőit megnyilvánulásaihoz, alig van több a művelt világon. Legkitünőbb példa

erre épen a napokban az a nagyarányú társadalmi mozgalom, mely Angolországban a régi híres május-ünnepek felélesztésére irányul. Azaz, hogy még sem egészen felélesztésről, mint inkább az ide vonatkozó ősrégi angol népszokások általánosabbá tételéről van szó. E tekintetben igen hálás szerepet jutott a széles alapokon mozgó *Dramatic Revival Society*-nek, mely egyesület, — tagjai közt az angol társadalom és közélet kimagasló alakjaival, — többek közt a régi jó «*merry England*» egyes feledésbe menő sportjainak és multságainak felújítását tűzte ki feladatául. S a jelek mindenképpen arra vallanak, hogy ez a nemes célú társaság a maga elé kitűzött célokat rövid idő alatt fényesen megfogja tudni valósítani.

Úgy szólván valamennyi civilizált ország népe kifejezést ad május elején a szép tavasz beköszöntésére s a természet újraéledése felett érzett benső örömeinek. Epen május elseje, a nálunk Magyarországon is, melyet a különféle, érdekesnél-érdekesebb népszokások valószínű ünnepnappá avattak s melyet a korunkban felszínen levő szociális mozgalmak még jelentőségesebbé tettek. A régi angol május-ünnepek tizenkét nappal később tartották a naptárunkban feltüntetett május elsejénél, minek oka legnagyobb részben a ködös Albion mostohább klimatikus viszonyaiban keresendő. Már a korábbi évszázadokban is elengedhetetlenül kellett volt az angol május-ünnepeknek az úgy nevezett *maypole*: a földbe erősített s a tetején zöld lombokkal felkísített hosszú pózna, mely körül a tulajdonképeni népnépet tartották künn a szabad ég alatt s melyet a fiatal lányok és legények vidám dalok hangjai mellett számtalan körül táncoltak. Ez a *maypole* a mai angol május-ünnepeknek is egyik lényeges alkaterése. Nálunk is széltehen-hosszszában ismeretes a *május-fa*, mely egyik-másik vidéken derekasan fel van szalagozva és virággal ékesítve, — a zöld galyakkal való kedveskedés pedig a szerelmes szívek érzelmnyilvánításának egyik hathatos eszközt képezi május elsejének kora reggelén.

Napjainkban legkedveltebb ünnepség a *May-Day* reggelén a híres *May-queen* megkoronázása. Különösen nagy szabású e tekintetben a *londoni*, hol a York-Streeten, reggel hét és nyolcz óra között az erre kiválasztott fiatal leányt, — mint május-királynőt — a régi időkben fennmaradt ceremóniák között pompás virágkoszorúval ünnepélyesen megkoronázzák, mialatt óriási sokaság jelenlétében tavaszi dalokat énekelnek. Angolország más vidékein, különösen a cheshire-i Knutsfordban óriási népnépet ünek a *may-queen* tiszteltetére, mikoron is a boldog május-királynőt egy virággal elárasztott s pompás négy szürke ló által vont díszkocsin viszik körül az utcákon. A menet élén, — miközben négy hatalmas zenekar húzza körömszakadtaig a nemzeti dalokat: több mint *hatszáz* jelmezes alakból álló csapat lépked. Az örömtias tömeg pedig tavaszi dalokat zengedez és élteti a május-királynőt. Angolország egy másik nagyobb helyén: Denbighben már nagy mértékben elő-

kelő színezetet kölcsönöz a május-ünnepnek az a körülmény, hogy a kiválasztott május-királynőt a westminsteri hercegnő koronázza meg.

Az európai híri lapszerkesztő és kiváló békebarát: William T. Stead, ki a közelmúltban nálunk is megfordult: — nagy jelentőségű május-ünnep létesítésén fáradozik. Azt akarja ugyanis, hogy Stratfordban, a Shakespeare szülőhelyén minden *May-Day* alkalmával elevevisekkel a régi táncokkal és jelmezes mutaványokkal egybekötve. Ez a Stead-féle mozgalom kettős cél elérését biztosítja: egyrészt a Shakespeare-kultusz erősödését, másrészt az eredeti angol népszokások állandó fennmaradását.

Zsoldos Benő.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szülőkhöz szóló levelek. Egy német írónéknak, a ki *Deiphobe* néven dolgozik, kis könyvét fordította magyarra kitünő művészünknek, *Benczur* Gyulának leánya, *Benczur* Kata. Mint a csinos, finom kiállítású könyvhöz írt előszavában írja, a könyvet *Ellen Key*, a nálunk is ismert svéd írónő adta a kezébe. Érethető, mert a könyvecské annak a társadalom-nevelési áramlatnak egyik terméke, melynek *Ellen Key* a legismeretesebb képviselője. A gyermeknevelésről szól, de a szülőknek akarja nevelni — arra, hogy megtanuljanak gyermekükkel bánni. Az alapul az, hogy a gyermeket is úgy kell tekinteni, mint külön, önálló egyéniséget s a neveléséhez az egyéniségéhez kell alkalmazni. Nem alattvalót, merő formálni való nyers anyagot kell benne látni, hanem élő lényt, a kinek ép úgy megvannak a maga vágyai, érzései, akarata, mint a felnőttnéknak. Az a nevelés, a mely ezt nem veszi figyelembe, voltaképpen félre-nevelés, mert megöli a fejlődő egyéniség csírát s nem ad alapot másik egyéniség fejlődésére. Ebből az alapon dolatból fejlik ki aztán *Deiphobe* egész felfogása a nevelésről, a gyermekről s ezen az úton nagyon ideálisitikus képe tárul fel a gyermeknek, a családnak. Az alaphang ez: «A minőnek a görögök az emberiség aranykorakát képzeltek, olyan legyen minden ember gyermekora. Sugárzó, szépséggel és szeretettel teli; erőteljes és vétek nélkül. Szép, csendes, napmelegített sziget; megóva vad viharoktól és lehűtő zivataroktól. Tiszta minden bántó portól, ment ellenséges állatoktól és miazmáktól. Derült égből alatt, virágdús, védett kert legyen gyermekednek a szülői ház. Nem puhtó, álmos levegő; de frissítő aczólozó, friss levegő ölelje át jószágon az a szép szigetét. És a szülők, teremő istenekhez hasonlóan, a kik teremőnyektől minden veszedelmet, bánatot távol tartanak: legyenek az aranykorak őrei a zavartalan údv és szigetén. Védelmül alatt éjen a gyermek boldogan, sértetlenül. De tanulja sejténi, hogy van küzdelem és ellenségeskedés, melylyel esetleg szemben találhatja magát az élet tengerén»... Szép könyv a *Deiphobe* könyve, munkája a szeretet műve, szolgálatot tett nekünk a gondos

MÁRIA-REMETEI BUCSÚJÁRÓK.

fordító, Benczur Kata, a megismerkedés közvetítésével.

A «Budapesti Szemle» júniusi füzet első helyen Iszaak Gyula aktuális tárgyú tanulmányát kezdi közölni a többszörös (plurális) jogról. Királyfi apád Bosznia szerepe kivándorlói politikánkban cím alatt igen figyelemre méltóan fejtegeti annak nemzeti hasznait és egyúttal lehetőségeit, hogy a most Amerika felé irányuló kivándorlást Bosznia felé tereljék. Concha Győző Báró Eötvös József és a külföldi kritika című cikksorozatában a francia Cherbulieznek Eötvössel szemben való állásfoglalását ismerteti. Egy névtelen író Velasquez művészetét fejtegeti a legújabb mítörténeti irodalom alapján. Blasco Ibáñez spanyol író A halászbárka című regényének befejezése, Koszma Andor A csók című meleg hangú verse, Győri Károly két fordítása orosz költőkből adják a füzet szépirodalmi tartalmát. Erdely Aladár cikke az újabb magyar művészeti mozgalmakról, két kisebb cikk a bűnös Értelme rovatban magyar és külföldi könyvek kritikái adják a füzet tartalmát. A Budapesti Szemle Gyulai Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hétfőn jelen meg; előfizetési ára fél évre 12 korona, egyes füzet ára 2 korona.

Szárnybontás. Hangay Sándor verses könyve egy reményekre jogosító fiatal lírikus első próbálkozása. Nincs benne egyetlen kész vers, olyan, a melyre igazán rámondhatnók, hogy jó, hogy zavartalan élvezettel olvastuk. A fiatal ember kapkod, keresgél, eszmék, érzések, formák közt esetelvetve botolva tévovázik. Belseje egyáltalán nincs kialakulva, — csupa forrongás benne minden. A formáit kölcsön veszi és pedig a legellenfőbb helyekről, mohón kap az újdonságokból, a melyek a modern jelszavával kápráztatják. Szóval jól még, — de tagadhatatlan, szeretetreméltóan zóld. A hangjában, a beszédmórában van valami közvetlenség és melegség. Mikor bánatot énekel — pedig ilyen fiatal ember mit énekelne mást, mint bánatot? — jól látjuk, hogy fájdalma, halálványa nem olyan szörnyű nagy és veszedelmes, de látjuk azt is, hogy ő maga szörnyű nagy és veszedelmesnek tartja. Az ifjú pezsgés oltthatatlan örök szenvedélyllyé nagyítja a pillanatnyi, futó hangulatot, halálos gyötrelmévé az egy napi keserűséget s az élettel még igazi érintkezésbe nem jutott tapasztalatlanság súvöltő vihar színében tünteti fel a májusi záporokat. Tagadhatatlanul van valami vonzó ebben a fiatalos, jóhiszemű nagyzásban, ha valaki olyan őszintén árulja el, mint Hangay Sándor. Mert azt látjuk belőle, hogy csakugyan magamagát adja verseiben, kialakul belőle egész rózsáképi arculatja. Eredetileg lágy, érzelmes kedély a naivitásig, de azért néha nagyon komolyan dobálózik nagy, világforgató eszmékkel s forradalmi pózokba áll. Jól látjuk, hogy ez csak póz, de öntudatlan, látjuk azt is, kitől, honnan szedi a lázadó hangot, a mely olyan rozsló illik egyéniségéhez és mégse mondhatjuk affektálnak. Nem tud beleragadni minket dalai sodrába, de ő maga elmerül benne nyakig s mi mosolygó rokonszennel nézzük eviczkélését. Majd ha partra ér, — akkor végleges véleményét alkotgatunk magunknak róla.

Az eredes leánya. Egy katonatiszt, félelmes bajvívó, nagy gavallér és nősábitó, alig hogy áthelyezik az új garnizonba, beleszeret az eredes leányába s el is veszi. Egy névtelen levelelő megdudja,

hogy felesége megcsalja egy herceggel, mire ő kihívja a herceget párba. Szembédíva ellenfelével után magát állt egyon. A herceg erre magába száll, adoptálja a főhadnagy gyermekeit, egész életére vezeklést fogad s vezetelni küldi a bűnös asszonyt is. Ez, úgy-e, elég fordulatú mese egy alig 20 lapra terjedő elbeszélésnek? Az író igazán megtett minden tőle telhető, hogy adjon valamit az olvasónak, a ki pénzt adott könyvéért s időt szentel olvasására. Ez az eredes leánya című novella. Az utána következő «egyéb történetek»-ben is hasonló törekvés nyilvánul. Záray Jenő, a kötet írója kétségtelenül tisztességes ambícióval dolgozik, bár gondolatvilág, invenció és előadás dolgában nem emelkedik túl a törekvő dilettáns mértékén. A dilettánsokat illető sikert bizonyára el is fogja érni: egy szűkebb kör, mely műveit a nyerszál iránti rokonszenv szemüvegén át nézi, méltánylatlalt fog velük foglalkozni.

Modern festők. A dr. Térey Gábor által szerkesztett ily című füzetet, mint minden eddigi füzetét is, legújabb állapotban hat modern festményt mutat be az eredetileg teljesen hiú színes másolatban. A magyar festészetet Hegedűs László képviseli Káin és Abel című festményével. A spanyol Angelada Y Camarasa, a francia Forain és Pavis de Chavannes, az amerikai Gari Melchers és a német Menzel egy-egy jellemző műve adja a pompás füzet tartalmát.

Új könyvek: Szülőkhez szóló levelek. Deiphobe után németből Benczur Kata. Budapest, Katz G. könyvkereskedése, Dorotya-utca 5; ára 2 korona.

Szárnybontás. Verseik; írta Hangay Sándor. Budapest, Kunossy, Szilágyi és társa; ára 2 korona. Az eredes leánya és egyéb történetek. Elbeszélések, írta Záray Jenő. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság.

Modern festők eredeti színeiben és magyarul szöveggel. Szerkeszté dr. Térey Gábor. 1907-iki 10. füzet; ára 3-60 korona. Egyes lapok ára 1-20 kor.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: JAKAB MIHÁLY, Érmihályfalva község nyug. főjegyzője, volt 48-as honvéderemlék a Miklós-huszároknál, 90 éves korában Érmihályfalván. — TAKÁCSI HORVÁTH GYULA, volt 48-as honvédhuszárhadnagy, földbirtokos, Sopron megye törvényhatósági bizottsági tagja, 81 éves korában Győrött. — KISTELEKI LÉVAY ISTVÁN báró, 85 éves korában Budapesten. — KEMÉNY GUSZTÁV, Pest megye nyug. főszolgabírája 80 éves korában Vácott. — SZERKOLAY BÉLA dr., a karánsebesi törvényszék elnöke Budapesten. Az elhunyt a modern bírói kar egyik kiváló tagja volt s élénk részt vett Krassó-Szörény vármegye kulturális életében is. — KOZMA DÖME, földbirtokos, városi bizottsági tag, a görög keleti egyház gondnoka 69 éves korában Kecskeméten. — FORBERBER LISZTÓ, a tolna-banya-somogyi ág. ev. egyházmegye bonyhádi főgimnáziumának rendes tanára 51 éves korában Bonyhádon. — TOKAJI GÉZA, birtokrendező mérnök 50 éves korában Kolozsvárt. — FAZEKAS KÁLMÁN dr., Pest vármegye főjegyzője, Félégyháza város ügyésze, Budapesten. — PÖLHÖSSY ZOLTÁN, a Szent István-kórház okleveles gyógyszerésze 43 éves korában

Bicskén. — UJVÁRY PÉTER, veszprémi ügyvéd, Budapesten. — SZÉK LÁSZLÓ, székesfővárosi fogalmazó, 37 éves korában Budapesten. — KALICZ IVÁN dr. földbirtokos, nyug. I. osztályú főorvos, a Ferencz József-rend lovagja 66 éves korában Zala-mihályfán. — VEDRESS GYULA, az országos színi-egyesületnek több mint félszázévesen át volt buzgó titkára Szentendrén. — IVÁNOCSI SZÜLŐ ERNŐ, ügyvéd, a temesvári ügyvédi kamara v. elnöke, megyei és közigazgatási bizottsági tag, a keresk. bank felügyelő-bizottságának elnöke, nagybirtokos, Temesvárott. — HINTZ GÉZA, gyógyszerész, 30 éves korában Kolozsvárt. — PUNGUR GYULA, a marosvásárhelyi községi közigazgatási jegyzői tanfolyam hallgatója 23 éves korában Marosvásárhelyen.

Özv. SZÁPÁRY GÉZÁNÉ grófné, szül. Győry Mária grófné, palota- és csillagkereszteshölgy muraszombati várkastélyában. A grófné, a ki 1840-ben született, már évek óta beteg volt s teljesen visszavonulva élt falusi birtokán. A grófné egyszerre igen rozsló lett. Távirati értesítésre fiai, Szápáry László és Pál grófok Muraszombatra siettek, hol még anyjukat életben, de már reménytelen állapotban találták. Megjelent a betegágyánál a grófi család házi orvosa is, de minden orvosi segítség hiábavalónak bizonyult. Az agg grófnét szélhűdés érte, mely 24 órai agónia után véget vetett áldásos életének. — Özv. RÁKÓCZY SÁMUELNÉ, szül. Gyura Rozália, 100 éves korában Dabason. — SZÉKELY EMMA, Székely Kálmán dr. és felesége, szül. Horthy Emma 7 éves leánya Beregszászon. — IRSAI IRISAY ANNA, életének huszonhetedik évében Bózenben. Irsán temették el. — EHRENFELD ANTALNÉ, szül. Hellmann Sarolta, életének 65-ik évében Budapesten. — ALMÁSI KOVÁCHICH ANTALNÉ, szül. alsószepi Nagy Márta, Grácban, Bácsalmáson temették el. — NECZPÁLI JUSTH ANNA, életének 50-ik évében Budapesten. Neczpálon temették el.

EGYVELEG.

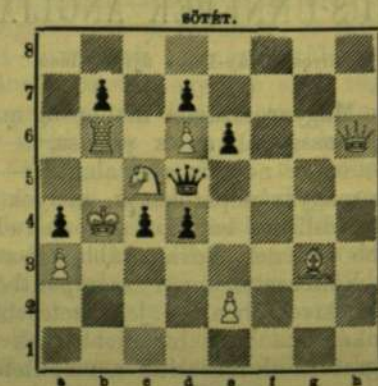
* Az Egyesült-Államokban a múlt évben világitásra egy-egy lakos átlag 20 koronát költött, a mi az egész államra 1800 milliót jelent. Legtöbb ebből, 750 millió korona, a villamosságára est, 665 millió petroleumra, 300 millió gázra, 55 millió gyertyákra és 30 millió acetilénre.

A nyár veszedelmei, melyeknek a csecsemők ki vannak téve. A csecsemők halálosáának igen nagy hányada a nyári betegségekre vezethető vissza. Ezek közül a legveszélyesebb a diarrhoe, a gyomor-bélkataris. E betegséget különösen a telteltben levő bakteriumok idézik elő, amelyek a forró nyári időben rendkívül megsaporodnak és a tejet megromítják. A tej azonban nemcsak akkor válik veszélyessé, amikor már látható változásra megy keresztül, hanem már előbb és ezért a csecsemők táplálkozására ne szolgalsón. Az egyedüli ezülszerű mód arra nézve, hogy a tejtől a nyári időben a csecsemőnek táplálékul adhasdék, csupán az, hogy azt a neutralizált táplálék és könnyen emészthető tiszta alpesi tejet tartalmazó Nestlé-féle gyermeklisztel együtt kapja, melynek kitűnőségét már mindentől elismerik.

Drága kincs a fog s értékéről akkor szeres tudomást az ember, ha elveszi. A szép fog, az illatos száj nem megvetendő előny. Jó szép fogakkal, illatos szájjal bír mindenki, aki rendszeresen használja a Brázy-féle KALOGÉN sóborszesz fogkrémet, mely korszakot alkot ezen a téren. A Kalgén nélkülözhetetlen a mindennapi szájmosságánál és fogtisztításánál.

SAKKJÁTÉK.

2592. számú feladvány Dr. Gold Sámuelről, New-York.

Világos indúl és a harmadik lépésre mattot ad.

Szerkesztői üzenetek.

Szatmár Sz. E. Most már mihamarabb sorra kerül. Czegléd, M. I. A kérdéses vizsgát az illetékes katonai hatóság által kiküldött bizottság előtt kell letenni. Budapesten is szokott mákódi ily bizottság. A budapesti hadtestparancsnokság megkapja a levelet, ha egyszerden csak így címzi: Budapest, I. kerület, Vár. Lerontom én, A táncz Sótóvált utak. Egyes dolgok, de kissé mondvasínáltnak látszanak, igazán lélek nincs bennük.

Kjankámból. A tárgy, a stíl nem belőlől fakadt, a lelkéből, hanem a divatból, a mely most az irodalmi ifjúságot magával ragadta. Mi pedig művészi munkát várunk a költőtől, nem divatozikkot. Apró dalok. Tetszetős kis szappanbucorok, nincs szlyök és tartalmuk. Kisebb igényeknek jók volnának, a mi kívánalmaink magasabbak.

KÉPTALÁNY.

A 19-ik számban megjelent képtalány megfejtése: A meglevőt nem szoktuk megbecsülni.

Felélő szerkesztő: Holtay Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Messaline - és «Henneberg»-selyem 75 kr.-tól feljebb, Radium - mentve és vámanye- Louise - sen. Minta postafordul- Taffet - tával. Megrendelések bár- mely nyelven intézendők: 11900

an Seidenfabrikt. Henneberg in Zürich.

Advertisement for 'Salvatorforrás' (The Bór- és Lithion-tartalmu). It describes the benefits of the water for various ailments like stomach and kidney issues. The text is in Hungarian and includes contact information for the source in Budapest.

Hol akarja Ön szabadságidejét eltölteni? Egy egészen kicsiny fűzében, magasan fűt a thüringi erdőben, hol nincs se orvos, se gyógyszerár. — De ha megbetegszik? — Dehogyan betegszem meg; legfeljebb meghűlek, a mint az már a nyaralásnál elő szokott fordulni. De akkor egyszerűen elfelesem az én kedves Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastilláimat, melyekből tizenkét doboz van a bűndülmében, és semmi nem megbűlik nem bántak. Fay-féle valódi sodeni kapható dobozoként I & ZS f-től minden gyógyszerárban, drogeriában és ásványvízkereskedésben. Vevőképviselő: Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzert, Wien IV/1, Grosse Neugasse 27.

Első Leánykínáztató Egylet mint szövetkezet. Gyermekek- és életbiztosító intézet Budapesten, VI. ker., Teréz-körút 40-42. Alapított 1863-ban. F. év május havában 1,658,700 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,377,900 K értékű új biztosítási kötvény állítottott ki. — Biztosítási összegek fejében 110,974 K 84 f. fizettetett ki. — 1908 január 1-től május 31-éig bezárólag 7,944,500 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 6,794,400 K értékű új biztosítási kötvény állítottott ki. — Biztosítási összegek fejében a folyó évben 651,378 K és az intézet fennállása óta 13,049,26 K 91 f. fizettetett ki. — Ezen intézet a gyermekek- és életbiztosítás minden nomével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Advertisement for 'MARGIT GYÓGYFORRÁS' (Margit Gyógyforrás). It describes the benefits of the water for stomach and kidney ailments. The text is in Hungarian and includes contact information for the source in Budapest.

Advertisement for 'ANDRÉNYI SEC' (Andrényi Sec). It features an image of a bottle and describes the product as a medicinal water. The text is in Hungarian and includes contact information for the source in Budapest.

Large advertisement for 'NESTLÉ-FÉLE GYERMEKLISZT' (Nestlé's Milk). It features the Nestlé logo and describes the product as a healthy food for children. The text is in Hungarian and includes contact information for the source in Budapest.

Advertisement for 'Svájcz selyem a legjobb.' (Swiss silk is the best). It describes the quality of the silk and includes contact information for the source in Budapest.

Advertisement for 'AGNES-Forrás' (AGNES source). It describes the natural mineral water and its benefits. The text is in Hungarian and includes contact information for the source in Budapest.

Advertisement for 'Serravallo' (Serravallo). It describes the 'CHINA-BOR VASSAL' (China-Bor Vassal) and its benefits for various ailments. The text is in Hungarian and includes contact information for the source in Trieste-Barcola.

Advertisement for 'Vesszőparipaliliumtejszappan' (Vesszőparipa-lilium milk). It describes the product as a healthy food for children and includes contact information for the source in Dresden.

Advertisement for 'Beretvás-pastillát' (Beretvás-pastillát). It describes the product as a medicinal water and includes contact information for the source in Kispesten.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

TELJESEN RENOVÁLVA. Császárfürdő, divatosan berendezett vízgőzintézet. Styria-fürdő, ujonnan megnyitott szénasav fürdő. Bevált gyógyhely gyomor-, bél-, máj- és vesébajok, idült székrekedés, aranyér, epekö, elhízás, cukorbetegség, köszvény, torok- és gégéhurutok, szívhajók ellen. A karishád és marienbád forrásokhoz hasonló gyógyforrások. Díjtételk és terepkrak. — Kitűnő ivóvízvezeték. Villanyvilágítás. — Lift. — Modern esztornázás.

Szépítő Kúrát
végezhet mindenki odahaza, ha egy dr. Jutassy-féle szépségkészletet beszeres.

Bőrszépítő készlet a normális, ép, tiszta arc bőr szépségének ápolására és megőrzésére; száraz, sötét, durva, hámló, feszülő, viszkető, hervadó bőrre; ráncok és libabőr ellen.

Bőrgyógyító készlet fejfájás, zsíros, pórusos, akkás (mitesszeres), pattanásos (vimmertis), oros, vörös arc, vörös orr, vörös kéz, fagyási foltok és farszék ellen.

Bőrtisztító készlet. Elsárgult, leharant napcsírtott arckorok fehéritésére, szepő és májolt ellen.

Hámlasztó készlet. Lencsefoltok, tég pörusok, pattanás-nyomok, rózsapattanás (rosacea) bőrkeményedés, horrig, himlőhely és sebhegy ellen.

Haj-gyógyító készlet hajkorpa, hajhullás ell. a kopaszd. megakadályozására.

Ezen készletek fel vannak szerelve a megfelelő szappannal, szükséges kozmetikai eszközökkel és szerekkel, melyeknek biztos hatását 1892 óta ezer és ezer arcon tapasztaltuk s a melyeknek ártalmatlanságáról az intézet főorvosa: dr. Jutassy József kozmetikus bőrgyógyász, egészségügytanár kezességével, kinek receptjei szerint a szerek készülnek. A kimerítő használati utasítás alapján mindenki sikeresen kezelheti önmagát azon szépség-hibáit ellen, melynek megfelelő készletet beszeres. Jutassy dr. «Szépségápolás» c. könyve minden készlethez mellékelve van.

Minden egyes készlet ára 5 korona.
Készül és elárulja személyesen vagy posta útján a

Kozmetikai Gyógyintézet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4. sz. I. em.

Kapható vagy megrendelhető az intézet kivül minden gyógyszerárban. — Főraktár: Török József gyógyszerár 12403 Budapest, VI., Király-utca 12. szám. 12402

Széljáték - harmonika
Ujdonság! Főléges zene!

„SOLARINE“
(Nagyfény fém-krém.)

A «Solarine» nem piszkító pasta, hanem tejzsírű folyadék, mely nem fészkelődik. Meglepo gyorsan tisztít minden csúszott, rozsdát, ezint, hádogot, ölnöt, nikelt, kina-ezüstöt stb. Fényesítő ereje más pasztikkal szemben összehasonlíthatatlanul nagyobb, szebb és állandóbb. Árak (2. szám) 15 x 16 1/2 cm csínkájában 88 kr. (1 K 66 L) bérmentve. Minta kancsó (1 szám) 12 x 9 1/2 cm csínkájában 48 kr. (96 fill.) utalványon beküldött pénz vagy bélyeg ellenében teljesen bérmentve küldetik. Főraktár: FLOKL és H.A.S.nál Budapest, VI. ker., Andrássy-út 13. — Kapható minden fűszerüzletben. Visszonteljesítők kérik nagybani árakat és plakátokat. Ügyenők felvetetnek. A Solarinetől minden úgy ragyog, mint a tükör.

PETROLNERUDA
kitűnő hajviz

NERUDA FÉLE
Piperis Borax
Készít: **NERUDA NÁNDOR**
BUDAPEST IV. KOSSUTH-LAJOS UTCA 7-12.
1 üveg ára 1 korona 50 fillér.

Körülbelül 100.000 drb. használatban. 5 évi jótállás. 8 napi próbára.

SOLING SILBERSTAHL

31. sz. borotva. Legfinomabb solingeni esztencéllyel, ábra szerint, tokban K 2.50. 32. sz. Ugyanaz, de 3/4 homorú K 3.— 33. sz. Ugyanaz, de 1/4 homorú K 3.80. 8700. sz. Fekete sima hüvelyű 1/4 homorú K 1.50. Borotválókészlet. Személyes fűszerárnyban átküld. zárható, tartalmaz borotvát, fésűsziját, ecetet, tálalt és szappant K 4.20. 5.—, biztosít védőfilccsel 60 fillérrel drágább. Nincs kockázat! Ha nem teszik, pénz vissza. Széküldést eszközölj utánvét mellett a világhírű szállító cég.

Konrad János, es. és kir. udvari szállító Brűx, 1115. sz. (Csehország).
Főárjegyzék 5000 ábrával kívánatra ingyen és bérmentve.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest Egyetem-utca 4. szám.

HALL-fürdő. Felső-Ausztria.
Elsőrangú jodbromfürdő. Európa legregibb és leggyógytúsosabb jodfürdője. — Felvilágosítás és prospektusai szolgálatával és prospektusai szolgálatával. — Fürdőgondnokság.

FORSTNER
Quillaja-Panama Szinszappan

David Károly és Fia
doboz-, papíraru- és szabad. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utca 58.
Telefon sz.: 41-48. Sürgönyezim: Ca tonage.
Gőzerőre berendezve.
A magyar kir. dohányjövődék szállítója.
Napi gyártás 150,000 doboz.

szénázó és új magyar találmány, mely 30% (Quillaja) Panama-gyökér-kivonatot tartalmaz. Színes ruhát hideg, meleg vagy langyos vízben azonnal ki lehet mosni a nélkül, hogy színt vesztenél. Az új olcsó és jó Forstner Quillaja Panama Szinszappan nagy megtakarítás minden háztartásra nézve. Darabja 20 és 40 fillér. Kapható mindez fűszerkereskedésben és drogeriában. Egyedüli főraktár:
Telefon 14-27.

TIRGRAM-TÁRSASÁG, Budapest, IV., Károly-utca 1. sz.

CALDERONI és TÁRSA
Irástér raktár BUDAPEST, ishid-
váci-utca 1. szám.

Női színházi látésővek fogantyúval. Színházi látésővek alumíniumból. Prizmás látésővek. Zeiss, Busch, Goerz és az összes többi gyártmányok eredeti áron. Aneroid lég-súlymérők. Hőmérők. Szemüvegek és orrszíjak arany, double ezüst teknős és nikkelfoglalat. Lorgnettek arany, ezüst, double, gyöngyház és teknős foglalat. Fényképezési készülékek és kellékek raktára. Kodak eredeti gyári áron, stb.

KNUTH KÁROLY
mérnök és gyáros 11920

Cs. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója.
Gyár és iroda:
Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

Kőponti víz- és gőzfűtések, vízvezetékek, esatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb.
Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Brausweller János
Ca. és kir. királyi udvari
szab. chronometer- és műtör. főmunkása
a remontoir ingádráknak stb. stb.

ÓRAK, EKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltenek.

A már 55 év óta dícsértelmezőleg ismert, a 71012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI
arctisztító kenőcs
uj-vukovári
bőrszépítő szappan

szepelő, himlőhely, sötét, májoltok, fakedékok, forrósági pörnések, orrvörösségek és minden egyéb arcvirágzások ellen, valamint az
mely az arckenőccsel a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézetet kölcsönöz.

Egy nagy tégely ára 1 kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. — Utánzásoktól óvakodjunk!
Csak **Krajcosovics** által **Vukováro**ra készített kenőcs valódi. Minden tégelyen **Krajcosovics**, a készítő arcképe látható. 12303

Főraktár: Budapest, Király-n. 12. és Andrássy-út 26., **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerár.

Budapesti Takarékpénztári és Országos Zalogkölcson R-T.
Irodái: VI., Andrássy-út 5. sz. (a saját házában).
Beftett részvénytörke: 40 millió korona. Előugrási betéteket, lezártól valódiakat és előleg
nyújt értékpapírokkal.
M. kir. szab. oszt.-sorjájának főraktára: **Magyar VI., Andrássy-út 5. Készlet-
ülatel: IV., Károly-körút 18., IV., Ferenciek tere 4. (Irány-utca sarok), VII., Király-
utca 57., VIII., József-körút 2., VIII., Üllői-ut** 11982

Magyar királyi államvasutak nyári menetrendje, érvényes 1908 május 1-től.

Budapest nyugati pályaudvar - Párkány-Nána és vissza.

Állomások	Szv. 148	Szv. 122	Szv. 150	Gyv. 134	Szv. 116	Szv. 156	Szv. 158	Szv. 136	Szv. 160	Szv. 128	Szv. 128	Szv. 164	Szv. 120	Szv. 164	Szv. 166	Szv. 130	Szv. 138	Szv. 124	Szv. 168	Szv. 1406	Szv. 142	Szv. 1408	Szv. 118	Szv. 168	
Budapest ny. p. u. ind.	535	545	645	700	845	920	935	1125	1135	1215	1225	210	215	235	310	410	420	520	600	615	650	725	920	1000	615
Palota-Ujpest	551	557	701	900	983	953	1140	1152	1231	1241	231	247	328	426	432	533	616	631	742	935	1015	1058	631	631	
Vác	637	637	734	1012	1012	1124	1124	124	242	242	324	402	492	540	651	724	724	724	827	1015	1058	1130	1130	1130	
Nagy-Máros	710	750	820	1025	1043	1125	119	157	318	354	452	452	540	651	724	724	724	827	1015	1058	1130	1130	1130	1130	
Párkány-Nána	750	820	820	1025	1043	1125	119	157	318	354	452	452	540	651	724	724	724	827	1015	1058	1130	1130	1130	1130	

Budapest keleti pályaudvar - Bicske és vissza.

Állomások	Szv. 17	Szv. 11	Szv. 1307	Szv. 1093	Szv. 1007	Szv. 13 <th>Szv. 5</th> <th>Szv. 27</th> <th>Szv. 7</th> <th>Szv. 1</th> <th>Szv. 1901</th> <th>Szv. 15</th> <th>Szv. 3</th> <th>Szv. 1009</th> <th>Szv. 23</th> <th>Szv. 9</th> <th>Szv. 1001</th> <th>Szv. 130</th>	Szv. 5	Szv. 27	Szv. 7	Szv. 1	Szv. 1901	Szv. 15	Szv. 3	Szv. 1009	Szv. 23	Szv. 9	Szv. 1001	Szv. 130	
Budapest k. p. u. ind.	610	625	725	750	905	920	1015	1035	1250	135	150	210	635	705	815	835	910	925	1010
Budapest-K-földárk.	545	603	652	705	851	959	1231	118	154	608	647	813	802	952	952	952	952	952	952
Budapest-K-földárk. Bicske	545	603	652	705	851	959	1231	118	154	608	647	813	802	952	952	952	952	952	952
Bicske	441	508	551	605	748	924	1140	1140	1140	1140	1140	1140	1140	1140	1140	1140	1140	1140	1140

Budapest keleti pályaudvar - Hatvan és vissza.

Állomások	Szv. 1502	Szv. 302	Szv. 402	Szv. 320	Szv. 1508	Szv. 408	Szv. 306	Szv. 310	Szv. 322	Szv. 1504	Szv. 404	Szv. 312	Szv. 304	Szv. 324	Szv. 326	Szv. 308	Szv. 332	Szv. 314	Szv. 328	Szv. 1510	Szv. 406	Szv. 338
Budapest k. p. u. ind.	650	705	735	740	810	830	915	1230	125	150	215	230	330	350	520	555	625	640	815	845	940	1110
Hatvan	733	733	824	849	900	935	1030	114	221	233	238	338	410	457	607	611	725	902	918	1027	1204	
Hatvan	733	733	824	849	900	935	1030	114	221	233	238	338	410	457	607	611	725	902	918	1027	1204	
Hatvan	806	817	850	949	991	936	1032	138	232	232	232	330	431	411	411	411	411	411	411	411	411	411

HALL-fürdő. Felső-Ausztria.
Elsőrangú jodbromfürdő. Európa legregibb és leggyógytúsosabb jodfürdője. — Felvilágosítás és prospektusai szolgálatával és prospektusai szolgálatával. — Fürdőgondnokság.

Mejnyegyzések. Az esti 6 órától reggeli 5 óra 30 percig tartó délutáni órák percek átláthatással van megjelölve. — Gy. — Gyors-tonat. — Sz. — Személy-tonat. — V. — Vegyes tonat. — T. — Tervelet személyszállítás. — * — Feltelesen megállás. — / — csak felszállás. — / — csak leszállás.

